

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 86 - no. 12 - december 1984

HET LAATSTE VARROA - NIEUWS

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**
Opgericht 1897

Waarnemend redacteur
Therese Rive

Vaste medewerkers
Otto de Kat
Arjen Neve
Jan van de Veluwe
Ko Zoet

Ledenblad
Oplage 8200
Verschijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers
f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven
op aanvraag

**REDACTIE, SECRETARIAAT en
LEDENADMINISTRATIE**
VBBN, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon
VBBN (secretariaat/redactie) 08370-22422
Bijenhuis (handel/winkel) 08370-22733

Openingstijden
Secretariaat di. - vr. 9.00-16.00 uur
Winkel di. - vr. 9.00-18.00, za. 9.00-13.00 uur

Postgiro
VBBN (Vereniging) 84.68.01
Bijenhuis (Winkel) 82.32.76

Bankrelatie
ABN, Wageningen, Postgiro 82.41.84
Rek.no. VBBN (Vereniging) 53.90.42.897
Rek.no. Bijenhuis (Handel) 53.90.42.900

Registratie K.v.K.
VBBN: Verenigingsreg.no. V119736
Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk
Van Mastrigt en Verhoeven B.V. Arnhem

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij **voor de 10e van de maand**, voorafgaande aan de maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven en betaling van advertenties en Speurbijtjes.

jaargang 86 - nummer 12 - december 1984

Onze nieuwe redacteur	309
Oproep indienen onderzoeksvoorstellen Ambrosiushoeve (<i>dr.ir. C. van Heemert</i>)	310
Korfteelt oftewel Bezint eer ge begint (<i>Otto de Kat</i>)	311
Van imker tot imker (<i>Ko Zoet</i>)	313
Bijenplant in beeld (<i>Arjen Neve</i>)	315
Varroa-nieuws	316
Cursiefje	319
Sprokkelwaar (<i>Otto de Kat</i>)	320
Geknipt voor u (<i>Ko Zoet</i>)	321
Boekbespreking (<i>Otto de Kat</i>)	322
Kerstpuzzel	322
Ziektebestrijdingscommissie (<i>J.M. van Heest-Verloep</i>)	325
De lezer schrijft	326
Trefwoordenregister jaargang 86-1984	331
Tips voor de maand december	334
Imkersagenda	334
Nieuws van het Bijenhuis	335
Officiële mededelingen	335
Onderwijs - demonstratie - voorlichting	336
Aktie in de regio	336
Wij gedenken	337
Speurbijtjes, advertenties	337

bij de VOORPLAAT

Kerstmis en de Jaarwisseling vragen om stilstaan en bezinning. Misschien heeft het gesneeuwd op onze kasten en dringt het geluid gedempt door. Dan is het tijd om terug te zien naar hoe het was en ons af te vragen wat het komende jaar van ons zal eisen. Van daar deze foto. Hij is van het Amstelveense bijenpark, gehuld in winterse rust.

Foto: Otto de Kat

ONZE NIEUWE REDAKTEUR

Red.: Waarom solliciteerde u naar de functie van redakteur, en wat trekt u hierin aan?

Wesdorp: Sinds afgelopen zomer ben ik vervroegd uitgetreden als leraar aan de Rijks Hogere Landbouwschool te Deventer. Naast lesgeven was ik binnen het schoolverband belast met de coördinatie van cursussen en droeg ik zorg voor de "public relations".

In het verleden heb ik nogal eens getracht gaten in een organisatie opgevuld te krijgen om daarmee het totaal van een organisatie waardevoller te maken. Ik zie deze functie als een gat in onze organisatie dat ik graag zo goed mogelijk zou opvullen door er mijn beste krachten aan te wijden. Voorts biedt het mogelijkheden om iets te leren en kontakten te leggen, kortom je gezichtsveld te verruimen.

Red.: Hebt u plannen het Groentje te veranderen, bijvoorbeeld door nieuwe rubrieken?

Wesdorp: Het blad zal mijns inziens evalueren langs de lijnen van geleidelijkheid en in overleg met de redactiecommissie. Ik ben oud genoeg om te weten dat het nooit ideaal zal zijn.

Aan nieuwe rubrieken denk ik momenteel nog niet, wel voel ik voor een aantal themanummers.

Red.: Mijnheer Wesdorp, u begrijpt dat wij zeer nieuwsgierig zijn naar uw imkersloopbaan.

Wesdorp: In 1952 besloten mijn vrouw en ik, net getrouwd, ons geluk en kunnen in Australië te beproeven. We waren daar gedwongen op basis levens- en overlevingstechnieken terug te vallen. Ik werkte als landbouwkundige bij het "Bureau of Sugar Experiment Stations". Een buurman hield er bijen. Ik kon bij een weduwe een aantal pakkisten met wild gegroeide bijen ophalen en zo ben ik rondom 1960 met de bijenhouderij begonnen zonder enige ander

hulp dan wat advies. In 1965 zijn wij met dochters van twee en vijf jaar naar Nederland teruggekeerd. Ook hier bleef ik de imkerij trouw en sloot mij onmiddellijk aan bij de Vereniging. Uit de Groentjes, die ik allemaal heb bewaard, haalde ik de nodige informatie. Momenteel heb ik 4 volken in kasten van eigen fabrikaat, achter ons huis staan.

Red.: Tot slot zouden wij nog graag iets horen over andere interessegebieden.

Wesdorp: Naast bijen houden wij een hond, kippen, schapen en paarden. Ik heb veel belangstelling voor houtbewerking, volg op dit moment een cursus metselen en kan een weinig overweg met lassen. Verder ben ik een enthousiast amateur-fotograaf, ontwikkelen en vergroten doe ik het liefst zelf.

Red.: Wij hopen dat het Groentje u evenveel voldoening zal schenken als uw hierboven opgenoemde hobbies.

T.R.

IMKERS

VAN APPINGEDAM IN GRONINGEN TOT SCHINNEN IN LIMBURG,

VAN WINTERSWIJK IN GELDERLAND TOT HULST IN ZEELAND

EEN GOED KERSTFEEST en

VOORSPOEDIG 1985 TOEGEWENST!!

OPROEP VOOR HET INDIENEN VAN ONDERZOEKVOORSTELLEN UIT TE VOEREN DOOR DE PROEFBIJENSTAND AMBROSIUSHOEVE

Zoals bekend mag worden verondersteld, is de Proefbijenstand Ambrosiushoeve er voor problemen van de Nederlandse bijenhouderij mede te helpen oplossen. Om dit te realiseren wordt er door ons onderzoeksteam praktijkgericht onderzoek met bijen uitgevoerd al of niet in samenwerking met andere laboratoria en proefstations. Specialistische kennis en ervaring die hieruit voortvloeit wordt dan via de voorlichtingsdienst van het Consuleringschap in algemene dienst voor de Bijenteelt naar de praktijk uitgedragen.

Bij het onderzoek dat we voor 1986 willen plannen (het proevenplan voor 1985 is reeds vastgesteld), denken we aan onderwerpen op het terrein van o.a. bedrijfsmethoden, bijenziekten, toxiciteit van gewasbeschermingsmiddelen en bestuiving van land- en tuinbouwgewassen. Deze oproep is bedoeld om een ieder op te wekken (ook afdelingen en verenigingen) om na te gaan welke belangrijke problemen om een oplossing vragen. Het bestuur van de Stichting Proefbijenstand heeft gekozen voor een procedure van indiening via uw hoofdbestuur. Gezien de beperkte mankracht zullen we een keuze uit de voorgestelde plannen moeten maken. Met deze oproep hopen we direkt uit het veld nog meer ideeën op te doen voor onderzoek, hetgeen dan naast het al lopende onderzoek kan worden uitgevoerd. Om een

goede en tijdige planning te maken stellen we 1 mei 1985 voor als uiterste datum voor het insturen van voorstellen.

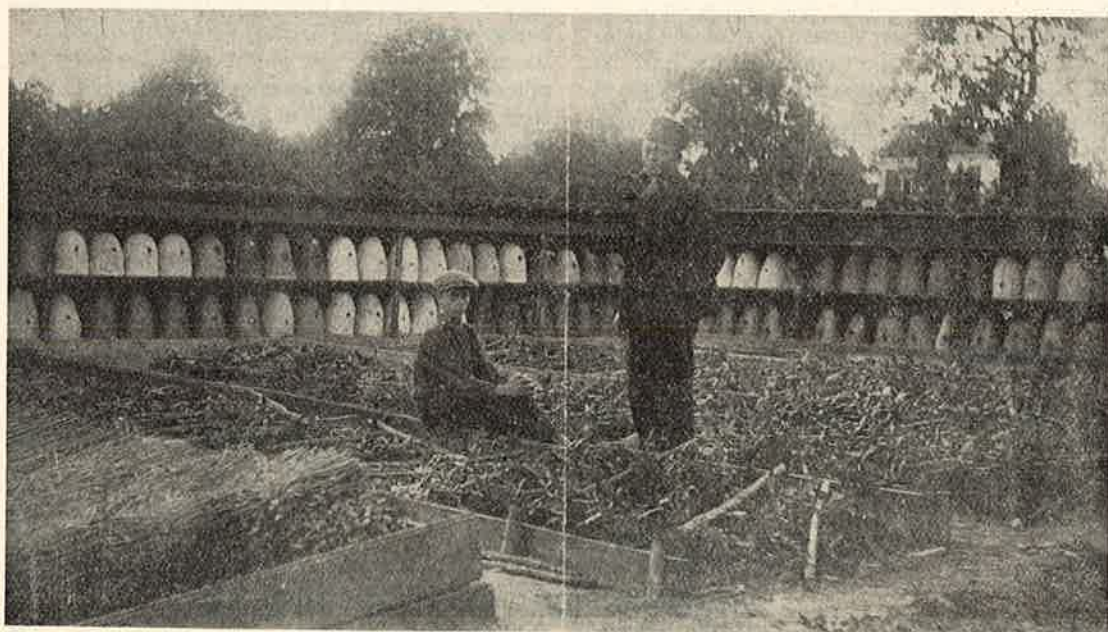
Direkteur Stg. Proefbijenstand Ambrosiushoeve,
dr. ir. C. van Heemert

Het hoofdbestuur acht dit een lofwaardig initiatief, waaraan zij haar volledige steun geeft. Het is voor het eerst dat het Rijksbijenteeltconsuleringschap zich in zijn functie van Directie van de Proefbijenstand "Ambrosiushoeve" rechtstreeks wendt tot de imkers in ons land.

Wij willen de besturen van de sub-verenigingen dan ook in overweging geven dit onderwerp op de agenda van de eerstvolgende bijeenkomst te plaatsen om aldus eventuele voorstellen voor 1986 in te dienen. We zullen het op prijs stellen indien deze goed geformuleerd en getypt op één zijde van een vel briefpapier (A4) worden uitgewerkt.

De consulent heeft met nadruk verzocht de verzoeken van de sub-verenigingen via het secretariaat in het Bijenhuis in te dienen.

Alg. voorzitter

Een Gelderse bijenstand uit het begin van de twintiger jaren.

KORFTEELT oftewel BEZINT EER GE BEGINT

"Daarom is onze keus niet moeilijk: geen vaste bouw, geen strokorven en dus geen zwermteelt, maar losse bouw, gedreven in goede kasten met goede moeren op een goede manier. En vooral geen naäperij van oude korfteeltmethoden in te kleine kastjes.

En nu gaan we bijhouden".

(J.G. de Roever, 1948)

"Gelukkig is er de laatste tijd een hiernieuwde belangstelling ontstaan voor de oude korfimerij".

(J.J. Speelziek, 1984)

De revolutie

Toen de Amerikaanse geestelijke Lorenzo Lorraine Langstroth de bijenruimte ontdekte en in het najaar van 1851 zijn eerste ontwerp voor het losse raampje maakte, betekende dat een totale ommekeer in de al vele eeuwen oude bijenhouderij. Reeds korte tijd later haakten de Duitser Mehring en de Hongaar Hruschka op Langstroth's uitvinding in en vervaardigden zij respectievelijk de eerste kunstraat en de honingslinger. De moderne imkerij kon beginnen.

Dat betekende dus het einde van de korfteelt, hoewel deze, vooral in Europa nog heel lang stand gehouden heeft. Zo gingen in Nederland, ondanks het succes van Keltings in 1908 op de markt gebrachte Simplexkast, nog vele imkers door met de korfteelt. Niettemin werd deze wijze van bijhouden steeds meer als iets minderwaardigs beschouwd. "Wij imkers van de losse bouw, zijn onze leermeester boven het hoofd gegroeid" schrijft J.G. de Roever in zijn "Bijen en bijhouden" in 1948. En hij voegde er aan toe dat hij terwille van de vooruitgang van de rendabele bijenteelt de korfimer met zijn vele korven het liefst zo spoedig mogelijk naar het museum zag verdwijnen. Nieuwe korfimers moeten nu toch eigenlijk niet meer geboren worden, vond hij, en ons onderwijs in de bijenteelt kan door de korfteelt rustig een streep halen.

In ongeveer diezelfde tijd dat De Roever dit schreef, werd de Simplexkast genormaliseerd, de spaarkast ontworpen en beperkte het Groentje in het "Maandpraatje" haar aandacht voor de korfteelt aanzienlijk.

De heropleving

En nu blijkt er zowaar in onze tijd een soort heropleving plaats te vinden: niet alleen het bekende warenhuis, ook onze Bijenkorf moest blijven! Niet te verwonderen natuurlijk in deze tijd van nostalgie en terug-naar-de-natuur. De reformzaken schieten als paddestoelen uit de grond, in drommen slenteren

we door gerestaureerde boerendorpjes, we trekken door het land in oncomfortabele huifkarren en rammelende stoomtreintjes en op een spiksplinternieuwe(!) "oma-fiets" begeven we ons naar de markt met de Oude ambachten waar ongetwijfeld een natuurzuivere korfvlechter aan het werk is, compleet met blauwe kiel, rode zakdoek om de hals en zwarte pet op het bruinverbrande hoofd.

En in dat alles past natuurlijk die goeie ouwe imkerij heel goed. Men krijgt belangstelling voor de historie ervan (het Bijenhuis richt er zelfs jaarlijks een tentoonstelling over in), cursussen in korfvlechten worden overal in het land georganiseerd, bijenteeltleraren onderwijzen hun leerlingen in de kunst van het maken van een jager en we streven weer naar de Echte Nederlandse Bij. Ook het Groentje blijft niet achter en wijdt hele series artikelen aan de korfteelt terwijl op minstens één van de drie omslagen wel een korf staat afgebeeld. Ondertussen schrijft Jan van de Veluwe in zijn "Korfimer, eens een beroep... thans een hobby": "Hoewel de oude korfimerij nimmer meer zal terugkeren, is het een goede zaak, dat menig imker er aan meewerkt om die oude traditie in stand te houden", waaraan de algemeen voorzitter, de heer Speelziek bij zijn rede, uitgesproken tijdens het zesde Vlaamse Imkerscongres, toevoegde: "Gelukkig is er de laatste tijd een hernieuwde belangstelling voor de oude korfimerij ontstaan" (zie Groentje oktober 1984). Speelziek vroeg zich zelfs af of wij bij de overgang op de kastimerij niet verzuimd hebben de rijke ervaringen uit de korfimerij mee te nemen.

Kortom: de korfimerij beleeft een revival.

De teleurstelling

Zo komt het dat de laatste jaren veel imkers het ook maar eens met een korf zijn gaan proberen. Vol trots plaatsen ze hun, na lang aarzelen en onhandig afdingen aangekochte, Veenendaalse korfvolkje in hun stal. Vrijwel altijd gaat het dan het eerste jaar goed, zo'n zwermvolk ontwikkelt zich meestal prima. De problemen komen pas later: het onder controle houden van de zwermduft blijkt moeilijker te zijn dan gedacht werd, bij beginnende korfimers gaat een volk soms op voor hen onverklaarbare redenen opeens snel achteruit, het voeren is een knoeierige en steke-rig karwei, enz. enz.

Vandaar dat velen er op den duur toch maar weer de brui aan geven, hun aandacht weer volledig op de vertrouwde kastvolken gaan richten, terwijl de korf inmiddels bevorderd is tot decoratieve prullebak in de huiskamer. Korfimeren vereist vaardigheden die je niet zo maar ineens beheerst en dus een soort her-scholing van de imker. Een ervaren kastimer is nog

Warbouw, een fout van de imker

geen goed korfimer (andersom is eerder denkbaar). Ik noemde al de zwermperikelen en de lastige techniek van het voeren. Zie voor dat laatste bijvoorbeeld de Groentjes van juli en oktober j.l. waarin allerlei ingenieus bedachte, maar vaak toch omslachtige voermethoden worden beschreven. Maar korfimeren vraagt nog meer vaardigheden. De raten moeten regelmatig behandeld worden, d.w.z. in de goede richting geleid, gespijld en op tijd ingekort worden. In de loop van het seizoen is het dikwijls nodig onderzetringen aan te brengen, maar die moeten dan wel goed passen... Af en toe moet je een korf helemaal leeg maken, de raten (vooral die in de kop) verouderen sneller dan je dacht; regelmatig zijn herstelwerkzaamheden aan het vlechtwerk noodzakelijk.

Zeer problematisch is het honingooigsten; de meeste "nostalgische" imkers zien daar dan ook maar van af, ze hebben het korfvolkje immers maar "voor de aardigheid". Een "aardigheid" die er, zoals gezegd, in heel veel gevallen weer gauw af gaat.

De methode

Als we echt willen dat de oude traditie van het korfimeren in stand wordt gehouden is het mijns inziens een illusie te menen dat dat doel bereikt kan worden door een stuk of wat enthousiaste imkers die er één of twee korfvolkjes bij nemen als een soort nevenhobby, vanwege de "nostalgische aanblik" en zo. Dat houdt je echt niet lang vol, de tegenslagen komen onherroepelijk.

Wie serieus wil korfimeren met een redelijke kans op succes moet streven naar een deugdelijke bedrijfsmethode. Dat is heel goed verwezenlijikbaar, zelfs, of beter gezegd: juist in combinatie met het kastimeren. Er zijn imkers in Nederland die deze kunst, want dat is het, heel goed verstaan. Als voorbeeld van zo iemand kan ik noemen de heer Bouw uit Nunspeet die zijn korfvolken vlak voor de zomerdracht en vaak nogmaals voor de herfstvoeding op de kastvolken laat afvliegen; van alle volken maakt hij jagers. Zijn (prachtige) korven vlecht hij zelf (zie ook de fotoreportage elders in dit nummer).

Als bezwaar tegen de korfteelt wordt vaak aangevoerd dat deze ziektebevorderend zou werken. Inderdaad: slecht korfimeren kan leiden tot nosema, wasmot, roer, kalkbroed, schimmel en natuurlijk tot roverij. Maar wie de korfteelttechniek goed verstaat heeft van dat alles geen last. Trouwens, hoe vaak komt het niet voor dat kastimkers er een grote smeerbeel van maken: veel te oude (zwarte) raten, halfverrotte bodemplanken, slecht passende dekplanken en deksels, gereedschappen en materialen die nauwelijks schoongemaakt, laat staan regelmatig gedesinfecteerd worden. Het diagnosticeren en behandelen van varroa is zeker niet moeilijker dan bij kastvolken, het wegsnijden van darreraat is heel goed mogelijk. En wat is er tegen om bijvoorbeeld om het jaar (ieder jaar?) een korfvolk geheel af te jagen en vervolgens dit -dus broedloze- volk een varroa-behandeling te geven en opnieuw te huisvesten? Het broed uit de oude woning moet dan vernietigd worden, de nog bruikbare was gaat in de zonnwas-smelter en het eventuele voer kan teruggegeven worden. Echte honingleveranciers zullen zulke volken nooit worden maar daar rekent de moderne korfimer toch niet op.

Een Gelderse bijenstal uit onze tijd. Eigenaar de heer Bouw. Het stro voor nieuwe korven ligt klaar, de kastvolken zijn naar het drachtgebied.

Het mysterie

Kort samengevat komt mijn betoog op het volgende neer:

- Bedenk je goed voor je aan het korfimeren begint; wie zich wil beperken tot het houden van één volk kan er vrijwel zeker van zijn dat dit tot mislukken gedoemd is; drie volken is wel het minste waar je iets mee doen kunt.
- Zoek een bedrijfsmethode die zodanig van aard is dat de korfvolken als het ware in dienst van de kastvolken staan.
- Steek je licht op bij imkers die ervaring hebben met het houden van korven; lees veel over dit onderwerp.
- En vraag je tenslotte toch nog maar eens af of het niet beter is je tot je oude vertrouwde kastvolken te beperken...

Voorlopig doe ik mijn korvenstalletje nog niet weg...

En wie dan, na al dit wikken en wegen, uiteindelijk besluit de stap naar de korfimkerij te wagen en er ook in slaagt het vol te houden, zal merken dat korfimkeren heel fijn kan zijn. Als je een mooi bevolkte korf omdraait, voel je als het ware een heel direkt contact met "de bij", het komplette volk heb je in je handen. Erg diep kun je niet kijken tussen de broze dichtbezette raten, het is alsof de bijen een geheim te verbergen hebben waar wij mensen niet van weten mogen. Dan besef je pas goed dat wij als kastimker eigenlijk maar bruten zijn door onze bijenvolken van tijd tot tijd respectloos uit elkaar te rukken, raat voor raat. Bij korfvolken kan dat niet, hun eer blijft bewaard, hun mysterie verborgen. Zou het misschien dat laatste zijn dat ons zo aantrekt in die ouderwetse korfteelt? Is het dus meer dan enkel maar een beetje modieuze nostalgie? Ik hoop het. Het ziet er tenminste voorlopig niet naar uit dat ik mijn korvenstalletje weg doe...

Otto de Kat

nogmaals:

RODE ZIJDEPLANT (*Asclepias incarnata*)

De in ons land zeer goed gedijende zijdeplant is kennelijk dermate onbekend dat de handel er nog niet op ingespeeld is. Mij werd niettemin toegezegd dat moeite gedaan wordt zaad te verkrijgen, dat na ontvangst afgeleverd zal worden aan het Bijenhuis, waarna publicatie in het Groentje zal volgen.

Helaas bezit ik onvoldoende materiaal om daaraan mee te werken, wel heb ik inmiddels een aantal wortelstokken ter beschikking gesteld van de drachtplantentuin naast het Bijenhuis, zodat de bloemen van de rode zijdeplant er in het komende jaar zullen zijn te bewonderen. Een en ander als antwoord op vele verzoeken terzake.

J.v.d.V.

VAN IMKER TOT IMKER

Wie is er bang voor de winter?

Ik schrijf 1 november, temperatuur 18 graden met een heerlijk zonnetje en dan is het feest want... de bijen vliegen. Wat aarzelend, als het ware verontschuldigd, bezoeken ze de laatste bloemen van het jaar en keren huiswaarts met ijverig bij elkaar geschraapte bolletjes bleekgeel stuifmeel.

Dit alles tot groot genoegen van de imker. Zijn dit nu dezelfde wezentjes die hem gedurende de zomermaanden af en toe hoofdbreken bezorgen als de zwermneiging de kop opsteekt?

Het antwoord is: nee en ja. Nee, omdat de zomerse zoemers niet meer bestaan. Ja, omdat ze uit hetzelfde nest komen, omdat ze op dezelfde manier zouden reageren ware het niet dat het jaargetijde (lees de zonshoogte, temperatuur, daglengte) hen anders doet reageren.

Als we deze relatie goed tot ons laten doordringen dan kunnen we maar tot één conclusie komen en wel "Imkers zijn bevoorrechte mensen" want ze houden zich bezig met iets heel oorspronkelijks.

Dat onze bijen ook nog honing kunnen opleveren is dan een bijkomstigheid.

Onze hoofdbreken: "Zwermverhinderings"

Gelijk het weer weet je met de zwermneiging van onze immen vaak niet waar je aan toe bent. Oké, ergens vanaf half mei steekt het de kop op. Een enkele keer helemaal niet en soms wat eerder. Al schrijvende realiseer ik me dat de vergelijking met het weer niet eens zo slecht is want wanneer het zomerweer een aanvang neemt is ook vaak een duistere zaak; tot het er is. Hoewel we het weer gelaten over ons heen laten komen, bij de zwermverhinderings hebben de imkers een eigen inbreng en onderschat dat niet, want na enkele jaren heeft elke imker z'n eigen inbreng. Zo eigenwijs zijn we wel, allemaal. Wat te denken van het volgende verhaal van een Amerikaans imker die al meer dan 50 jaren met bijen bezig is. "Het lukt me al vele jaren de zwermneiging voor te blijven door de volgende aanpak.

In het najaar slinger ik de honing en zet de honingkamers met raten dan nat en kleverig weg. Veel imkers laten de raten eerst schoon likken, maar dat geeft veel onrust op de stal en kans op roverij. Zodra in het voorjaar de perenbloesem verschijnt krijgt elk volk twee honingkamers met de nog natte raten.

De bijen zijn dan zo druk bezig om deze raten schoon te likken dat ze het zwermen helemaal vergeten.

En dat is dat! Probeer iemand met zo'n uitgesproken mening maar eens van z'n stuk te brengen. Onbegonnen werk vrienden, want vergeet niet: "imkers behoren tot een apart ras" en steken kunnen ze ook! Die laatste twee uitspraken hoorde ik onlangs op

Een Kringvergadering

van de groep Noord-Holland. Tijdens die zeer goed bezochte vergadering (meestal ontbreken twee of drie afdelingen) maakte de discussie omtrent het voortbestaan van een onderzoeksinstituut de tongen goed los.

Zoals u heeft kunnen lezen moet de imkerij f 125.000 opbrengen om het voortbestaan veilig te stellen. Los van alle gevoelsaspecten bleef de centrale vraag:

Is de Nederlandse imker bereid f 5,— per jaar te betalen om een onderzoeksinstituut in stand te houden!"

De meningen waren verdeeld. Een meerderheid denkt zich hierin wel te kunnen vinden mits er beter praktijkgericht onderzoek plaats vindt vergezeld van een goede communicatie naar de imkers. Een centraal gelegen nieuwe werkplek voor het instituut zou de communicatie in niet geringe mate kunnen verbeteren.

Een project

Planten, weer en bijen horen bij elkaar, waarbij voor ons het accent ligt op de bijen. Bij de Haagse Gemeentelijke Dienst "School en Kindertuinen" worden door de schoolkinderen weerwaarnemingen verricht met als uitgangspunt de kinderen te laten ervaren dat in de natuur veel, zo niet alles, nauw met elkaar verband houdt. Om dat aanschouwelijk te maken wordt er een verzameling aangelegd van planten die op een duidelijke manier op het weer reageren. Deze reactie op het weer moet duidelijk en eenvoudig aantoonbaar zijn omdat de gebruikers van de weertuin geen biologen zijn.

Dat maakt het samenstellen van een sortimentslijst van weergevoelige planten er niet eenvoudiger op. Bovendien is er in de literatuur vrijwel niets terug te vinden, zodat alleen op basis van ervaringen in het veld een dergelijke lijst kan worden samengesteld. Wel, wellicht voelt u de volgende vraag aankomen. Kent u bepaalde planten die reageren op droogte, regen of andere verschijnselen geeft dat dan even aan ondergetekende door. De beheerder van de (weer)-gevoelige plantentuin dankt u bij voorbaat. Een inventarisatie van dergelijke planten lijkt me ook voor imkers interessant.

Weten we nu alles over het verenigen?

Een verontrust beginnend imker uit Stroobos schrijft: "Op blz. 236 van het september groentje las ik in de rubriek van imker tot imker dat je tijdens het verenigen het zwakke en/of moerloze volk onder moet zetten of houden.

In de bijenbijbel van Schotman lees ik dat de volgorde van plaatsing precies tegengesteld is.

Wat doe ik met het boek? Rechtstreeks bij het oud papier?

Dat laatste zeker niet doen. Het boek van Schotman is een juweel. Lees het naast andere bijenlectuur. Uit de vraag blijkt dat er meerdere wegen naar Rome leiden, ook in de bijenteelt. Wat ik heb verteld is de manier zoals ik imker, door de jaren heen bevalt het zo goed dat ik geen enkele behoefte heb aan experimenteren. Er is natuurlijk een achterliggende gedachte. Bij mijn manier van verenigen bevinden de haalbijen van het moerloze volk zich in de onderbak. Bij het uitvliegen is de kans minimaal dat ze de voor hen nog vreemde koningin zullen passeren, met mogelijke nare gevolgen als afsteken of verminken van het moertje. Welke handelingen u ook op de bijen toepast, beschouw de oudere bijen als éénkennig en nukkig onder alle omstandigheden. Maak het die groep naar de zin en dan zult u meestal niet voor al te grote verrassingen komen te staan. Het boek van Schotman is een herdruk en gaat terug op kennis uit de jaren veertig. Al gaat het langzaam, ook in de bijenteelt verandert met de jaren het inzicht. Denk maar aan de perikelen rond zwermverhinderingsmethoden zoals de Aalster. Maak de komende maanden gebruik van de verenigingsbibliotheek.

Opbouw zwermneiging in een bijenvolk

Vorig maal beloofde ik nog even terug te komen op de zwermvoorbereiding in het bijenvolk, hetgeen een mogelijk antwoord kan zijn op de vraag waarom het maken van een vlieger, of andere aanpak tot zwermverhinderend, op een teleurstelling uitloopt als reeds zwermneiging aanwezig is.

Het blijkt dat werkbijen in een volk met zwermneiging in de honingmaag een voedselvoorraad opbouwen. In volken die zwermden bedroeg deze voorraad tot ongeveer 10 dagen voor het zwermen 10 mg. Daarna nam het toe met ongeveer 3 mg/dag tot een maximale waarde van 40/50 mg was bereikt op de dag dat de zwerm wegtrok. De opgegeven gewichten zijn gemiddelde waarden. Er werden ook monsters genomen uit volken die niet zwermde of voorbereidingen daartoe troffen. De voedselvoorraad in de honingmaag van deze bijen schommelde voortdurend rond de 10 mg.

Hoewel er in zwermende volken grote verschillen werden aangetroffen tussen de voedselvoorraad van de afzonderlijke bijen bleek niet de regel te bestaan dat bijen met toenemende voedselvoorraad de zwerm vergezelden en de bijen met gelijkblijvende voedselvoorraad thuis bleven. Een groot deel van de bijen vliegt aanvankelijk met de zwerm uit. Velen keren even later weer terug. Daarbij is het nog steeds niet duidelijk welk mechanisme de afzonderlijke bij doet besluiten bij de zwerm te blijven of naar de kast terug te keren. (zie groentje 11/1977) bron: Cornell University, G.F. Comb

Ko Zoet

bijenplant in beeld

gewone rolklaver

Tussen het gras is de Gewone rolklaver een opvallende verschijning. De bloemen hebben een heldergele kleur, soms rood aangelopen als ze nog in knop zijn. Voor het bijenoog zijn de bloemen bijengeel.

De Gewone rolklaver behoort tot de Vlinderbloemenfamilie, de bloemkroon heeft een vlag, twee zwaarden en een kiel. In die kiel bevinden zich de stamper met vruchtbeginsel en de meeldraden, tien in getal. Eén daarvan staat los, de andere zijn aan de basis met elkaar vergroeid en vormen een kokertje rond het vruchtbeginsel. Doordat die ene meeldraad losstaat is het kokertje niet helemaal gesloten. De bijen kunnen door de spleetvormige opening de nectar bereiken, die aan het begin van het vruchtbeginsel wordt afgescheiden.

Voor de bestuiving heeft de kiel een bijzondere functie. In het knopstadium van de bloem openen zich de helmhokjes en wordt het stuifmeel als een kleverige massa in het voorste deel van de kiel gebracht. Op dit moment zijn de meeldraden alle even lang. Ze zitten in twee kransen van 5 in de bloem. Nadat het stuifmeel is vrijgekomen vormen zich aan het uiteinde van de vijf buitenste meeldraden kegelvormige verdikkingen. Bovendien worden ze langer. Het stuifmeel wordt daarbij in de punt van de kiel gedreven. De kiel heeft aan de punt een kleine opening.

De bijen gebruiken de kiel als landingsplaats. Door het gewicht wordt de kiel iets omlaag gedrukt, met als gevolg dat een beetje stuifmeel door de meeldraden naar buiten wordt gedrukt. Soms is te zien dat

GEWONE ROLKLAVER (*Lotus corniculatus* L.)

A deel van plant met bloeiwijze; B bloeiwijze van boven gezien; C kiel; D meeldraden met stamper; E stamper met vruchtbeginsel; F stuifmeelkorrel; G rijpende vruchten.

een bij tijdens het nectar puren met de poten de kiel omlaag drukt en het stuifmeel in de korfjes aan de achterpoten werkt. Het stuifmeel is kleverig en blijft gemakkelijk tussen de beharing hangen. Wanneer de druk op de kiel toeneemt komt ook de stamper naar buiten en in aanraking met de onderzijde van de bij. Daarbij komt zelfbestuiving of kruisbestuiving tot stand. Na het bijenbezoek komt de kiel weer terug in de oorspronkelijke stand. Dit kan zich 8 tot 10 keer herhalen.

Bij kruisbestuiving vormen zich de meeste zaden. Uit een onderzoek is namelijk het volgende gebleken. Bij vrijwillige zelfbestuiving, dat is wanneer stuifmeel van dezelfde bloem op de stamper komt, wordt maar 0,6-5% zaad gevormd. Wordt kunstmatig stuifmeel van het ene bloempje op de stamper van een ander bloempje van hetzelfde bloemhoofdje gebracht, dan is de kans op zaadvorming 3-18%. Gebeurt dit met bloemen van verschillende bloemhoofdjes van dezelfde plant, dan vormt zich 12-40% zaad. Bij kruisbestuiving wordt 46-83% zaad gevormd. Hieruit blijkt weer de belangrijke rol die bijen hebben bij de zaadvorming.

In de Verenigde Staten wordt Gewone roklaver geteeld voor veevoer. Voor de zaadteelt wordt daar veel waarde gehecht aan het werk van bijen en van de honingbij in het bijzonder. In een vruchtbeginsel kunnen 10, soms meer, zaden tot ontwikkeling komen. De vrucht is peulvormig. Als de zaden rijp zijn, worden ze door de spontaan opspringende en oprollende vruchtkleppen weggeslingerd.

De plant heeft een uitgebreid wortelstelsel met een penwortel. Hierdoor is zij goed bestand tegen langdurige droogte. Je ziet de plant dan ook veel in droge duinvegetaties.

Het geslacht Lotus telt ongeveer 100 soorten waarvan de meeste in het Middellandsezegebied inheems zijn.

Wanneer een koe veel bloemen van de plant eet, komt de gele kleurstof in de melk, die en heldergele boter levert. In ons land zal zich dat niet veel voordoen.

Arjen Neve

Uit betrouwbare bron vernemen we dat "Ja Natuurlijk" op 17 december waarschijnlijk tenminste vijf minuten aandacht aan bijen zal geven. Wij zijn benieuwd!

VARROA-NIEUWS

OVER HEIDEHONING EN VARROA

Anders dan gebruikelijk bracht de mooie nazomer 1984 weinig heidehoning, de maand augustus was erg droog en de wind te schraal. Toch slaagden enkele imkers erin op laag gelegen, vochtige of goeddeels beschaduwde heide met succes honing te oogsten, ten minste als er geen gevaren bestonden van overbegrazing. Zij kregen hun honingkamers wel vol, sommige zelfs geheel verzegeld. De honingmarkt te Eerbeek gaf daar duidelijk blijk van.

Na het slingeren van de heidehoning, dit jaar vanwege het lage watergehalte geen sinecure, dienden zich de problemen aan. Als goed imker liet men namelijk niet na om rond 1 oktober zijn bijenvolken aan een Varroa-diagnose te onderwerpen. De resultaten daarvan waren helaas niet best, ze getuigden ervan dat op de heide van een massale Varroa-besmetting kon worden gesproken. Alom gaat men dan filosoferen welke de oorzaken daarvan kunnen zijn, te meer waar de meesten de overtuiging hadden met gezonde volken te zijn afgereisd.

Had men op zijn heidestand zowel jonge- als oude-moersvolken, dan zal het zijn opgevallen dat de jongemoersvolken dit jaar al vroeg hun darren hebben uitgedreven; ook bij mij lagen midden augustus al veel dode darren voor de kasten. Bij de oude-moersvolken was dat eerst 14 dagen later het geval. Men zou hieruit de conclusie kunnen trekken dat menige slimme dar tijdig zijn heil gezocht heeft bij oude-moersvolken waar hij zijn korte leven nog enkele dagen kon rekken. Overigens zijn darren zoals bekend niet erg honkvast zodat deze habituele mijtendragers vermoedelijk wel een belangrijke rol zullen hebben gespeeld bij al die ellende. Ook het vervliegen van veldbijen, vooral in rij-opstellingen mag niet onderschat worden. Zo onderging de Veluwe in betrekkelijk korte tijd een ware Varroa-invasie.

J.v.d.V.

LEIDSE UNIVERSITEIT BEPROEFT TABAK EN ETHER BIJ VARROA

Belangrijke waarnemingen, die uitdrukkelijk voorlopig zijn, zijn gedaan door L. Gütz, R. van Raaij, A. Millington Ward en O. Driessen van de Sylvius Laboratoria van de Rijks Universiteit te Leiden.

De door hen genomen proeven tonen precisie en volledigheid maar zijn niet gemakkelijk te lezen. Ongetwijfeld is het verslag van hun werk van veel belang

voor de bestrijding van Varroa. Iedere imker zou van het Leidse werk kennis moeten nemen teneinde op eigen stand de bedreiging door die bijenparasiet de baas te kunnen blijven.

Hieronder zal het werk in enkele korte zinnen besproken worden. Mocht U echter nieuwsgierig zijn en het volledige artikel willen kennen dan kunt U dit opvragen. Het is tien vel A4 formaat en wordt U verkleind op 5 vel tegen kostprijs aangeboden. U moet niet bang zijn voor eenheden als nanogrammen (duizendmiljoenste grammen) en microliters (duizendste milliliters)! Prijs inclusief verzending f 3,-, aan te vragen bij het Bijenhuis. Lees echter verder of onderstaande samenvatting al niet voldoende is.

De vier onderzoekers stelden in een reeks van proeven steeds ongeveer 40 gezonde - dus niet met Varroa besmette - bijen bloot aan tabaksrook in nagebootste kastomstandigheden. Zij wilden vooreerst het effect van rook op bijen nagaan en het sterftecijfer meten. Aan berokking met de Dathé-pijp werd de voorkeur gegeven boven beroken met de Vulkaanrooker met een aflopend veerwerk. Snel roken geeft weinig nicotine in de rook, langzaam roken (is 1 gram Bijenhuis-tabak per 3 minuten) meer. Verdere proeven werden alleen nog met langzame berokkingen gedaan.

Het volgende onderzoek betrof de hoeveelheid tabak; grofweg vond men hoe meer tabak, hoe groter sterfte. Het advies van Ambrosius-hoeve dat 3 gram tabak aanbeveelt kon als een goede dosis onderschreven worden omdat het weinig dode bijen leverde.

Op grond van de proeven dacht men ook te kunnen onderschrijven dat verschillende mortaliteiten (sterftecijfers) bij eenzelfde (hoge) dosis tabak te maken zou kunnen hebben met de conditie van de bijen: wat hongere bijen tonen grotere sterftecijfers.

Vervolgens werd nagegaan of de proeven op zeg 40 bijen in hun effect overeen kwamen met die op hele volken. Dit gaf voorlopig geen aanleiding tot twijfel. Tenslotte vindt men dan dat zowel tabaksrook alsook diethylether effectief is bij het wegvangen van werkelijk met Varroa besmette bijen, hoewel niet altijd volledig. Wanneer 15 ml. ether wordt gebruikt raken de bijen binnen een minuut in opgewonden toestand en Varroa valt van hen af. Dit duurt hoogstens 10 minuten terwijl ether in eerste aanzien niet schadelijk voor bijen lijkt. Afgevallen Varroa is bij tabak niet altijd dood, bij ether meestal levend.

JW

VARROA-BESTRIJDINGSMIDDELEN UIT DE IMKERSPRAKTIJK

Naar aanleiding van het gebruik van ether voor de bestrijding van Varroa-mijten wil ik hierbij gaarne mijn bevindingen bekend maken. Om te beginnen is ether een goedkoop middel (circa f 15,- per liter) en

overal verkrijgbaar, hetgeen al een prettig uitgangspunt is. Bij het gebruik ervan is het vanzelfsprekend raadzaam geen bijenpijp of andere rookmiddelen te gebruiken en de nodige voorzichtigheid in acht te nemen, vooral in besloten ruimtes. Gelukkig staan in ons land de meeste bijenstanden in de open lucht.

De te gebruiken dosering bedraagt 15 cc (ml), voor korven en kleinere volkje 10 cc (ml). Om de juiste dosering te verkrijgen is het wenselijk om een injectiespuut (circa f 0,75) aan te schaffen, waarmee de exacte hoeveelheid kan worden opgezogen en toegediend. De behandeling geschiedt uiteraard na de bijenvlucht en bij een zodanige temperatuur dat nog geen trosvorming heeft plaatsgevonden. Hoewel ether zwaarder is dan lucht heeft de korte praktijk inmiddels aangetoond dat de meest geeigende toepassing is het middel te spuiten op de schuiflade (onder het rooster) en deze lade daarna onmiddellijk te sluiten. Vooraf de vliegplank sluiten. Na 10 minuten wordt de schuiflade getrokken en kan men het resultaat erop waarnemen. Bij het vernemen van deze bestrijdingswijze heb ik dat middel op mijn eigen bijenstand toegepast.

De eerste ervaring was dat de bijen in vergelijking met tabaksrook en Folbex veel en veel rustiger bleven, er vielen geen bijen op het rooster en na het openen van de vliegplank "bruiste" er geen enkele bij de kast uit. Het succes van het middel schijnt te liggen in de prikkeling van de bijen, die als gevolg daarvan heftig gaan trillen en daarbij de mijten van het lijf schudden. Door het plaatsen van een glazen plaat op het volk kan men het gedrag van de bijen tijdens de behandeling volgen. Bij een paar besmette volken van mijn bijenstand heb ik de ether uitvoerig uitgeprobeerd. Zo ontdekte ik bij een volk, dat 13 maal behandeld was, (tot viermaal op één dag) dat de koningin weer normaal aan de leg was. Indien u mij nu de vraag zou stellen hoe zo'n koningin er in het komende jaar voor staat moet ik u het antwoord schuldig blijven. Als het zover is zien we dan wel weer, in ieder geval had ik de indruk dat dit volk, nadat al het broed was uitgelopen, zo goed als Varroa-vrij was. Bij besmetting is een eenmalige behandeling evenmin afdoende als bij de overige bekende middelen. Als verklaring zie ik daarvoor dat de bijen die tijdens de behandeling in een cel verblijven, c.q. wegkruipen, hun belagers niet kwijtraken, evenmin zou dat het geval zijn met bijen waarop de mijten zich hebben vastgezet (vast gezogen), zoals we dat kennen bij teken (ook mijten) op honden en katten.

Hoewel nog niet bekend is welk percentage van de in een volk aanwezige mijten op deze wijze "gepakt" wordt en welke mogelijke bijwerkingen zich kunnen voordoen, is de eerste indruk dat het middel zeer effectief is en op vrij eenvoudige wijze kan worden toegepast.

L.J.D. Roeke, Twello

Naschrift redactie:

Het is een goede zaak dat we in ons land beschikken over een Proefstation voor de bijenteelt waar een aantal experts op het terrein van de Varroa-bestrijding werkzaam zijn, van waar ons desgevraagd werd bericht, dat beproevingen met ether reeds gaande zijn en dat ervaringen te dien aanzien zodra mogelijk gepubliceerd zullen worden.

NIEUW ANTI-VARROAMIDDEL OP KOMST?

Naar verluidt komt in 1985 vermoedelijk een nieuw Varroa-bestrijdingsmiddel op de markt, dat in Duitsland zijn eerste beproevingsstadium al met goed gevolg zou zijn doorlopen. Het is Cumafos (Bayer), een systemisch middel, dat als consumptiemiddel (intern gebruik) toediening beoogt aan de winterros. Het zou even effectief zijn als het verboden middel K-79, dat kankerverwekkend is en slechts op enkele instituten voor research wordt toegelaten. In Duitsland wordt Cumafos reeds genoemd onder de handelsnaam Perezin; zoals het zich laat aanzien bestaat de mogelijkheid dat het ook in het najaar 1985 in ons land verkrijgbaar zal zijn.

Cumafos wordt in ons land al ettelijke jaren onder de handelsnaam Asuntol gevoerd, aldus een vermelding in de "Gids voor ziekten- en onkruidbestrijding in land- en tuinbouw" van het Ministerie van Landbouw en Visserij.

Volgens deze gids wordt het hier als een "extern middel" gebruikt bij de bestrijding van luizen, vlooiën en schurftmijten op runderen, schapen, geiten, varkens en paarden.

Asuntol wordt in de gevarenklasse aangeduid met het Andreaskruis (schadelijke stof); de formule van de werkzame stof staat eveneens in genoemde gids aangegeven.

Asuntol is relatief goedkoop, hetgeen met het oog op de prijs van het thans aanbevolen bestrijdingsmiddel (Folbex VA), een goed geluid is.

Hoe snel de ontwikkeling op dit terrein verloopt blijkt wel uit het feit, dat het in genoemde gids van 1981 vermelde artikel Asuntol in de veeteelt al weer vervangen werd door een "beter" middel.

J.J.S.

VARROA-NIEUWS VAN OVER DE GRENS

Die Biene", de periodiek van het meest door de Varroa besmette deel van West-Duitsland, een aanbevelenswaardig blad onder de redactie van dr. Karl Dreher, treffen we in het recente oktobernummer enkele interessante berichten aan over de Varroa-bestrijding.

MIERENZUUR EN AMITRAZ CONTRA DE VARROA IN OOST-DUISSLAND

In de DDR wordt de Varroa sinds voorjaar 1984 met mierenzuur bestreden; een en ander zou plaatsvinden op adviezen, verstrekt door prof. Ruttner.

Gebruikt wordt 85% mierenzuur, waarvan 6 ml op een bierviltje wordt gespoten, dat vervolgens op de kastbodem wordt geplaatst. De behandeling geschiedt driemaal met tussenpozen van 3 tot 4 dagen. De staat stelt mierenzuur, bierviltjes en injectienaalden voor het opzuigen van mierenzuur ter beschikking. Deze behandeling geldt ook voor het stellen van een diagnose bij volken, die tot dusver niet besmet waren. Imkers met door Varroa besmette standden kunnen via hun organisatie Amitrazstrips verkrijgen tegen de prijs van 1,50 mark. Dit middel is in de DDR verkrijgbaar onder de merknaam "Vareszene rookstrips".

Waarom is het zeer goedkope en eenvoudig toe te passen middel Amitraz o.a. toegestaan in Frankrijk en de DDR en niet in ons land?

ALCOHOL (AETHANOL) CONTRA DE VARROA

Een uitvoerig artikel is verder gewijd aan een imker, die de Varroa niet wenst te bestrijden met Folbex, mierenzuur, en dergelijke middelen.

Betrokkene experimenteerde met 90% alcohol (aethanol) en bereikte met een reeks proeven op bijen en op Varroa-mijten opmerkelijke resultaten.

Evenals bij de Folbex-behandeling worden de vliegaten na de bijenvlucht gesloten, vervolgens worden 2 borrelglaasjes alcohol op een kleedje gegoten, hetwelk dan onder het volk wordt geschoven ofwel op de schuiflade onder een gaasrooster). De volken bruisen dan merkbaar, doch komen weer snel tot rust. Na een uur worden de vlieggaten weer geopend. De volgende morgen wordt het kleedje vervangen door een ingevette onderlegger. Het kleedje wordt grondig uitgeklopt op een stuk wit papier om de oogst aan mijten te tellen. De behandeling verricht hij 4 maal met tussenpauzes, die ongeveer gelijk zijn aan die bij een Folbex-behandeling.

Samenvattend komt hij tot de volgende resultaten.

- Het gebruik van alcohol tegen de Varroa is veelbelovend.
- De toepassing is eenvoudig; door het vlieggat een weinig open te houden ontstaan er geen bijenverliezen, terwijl het aantal Varroa's in het volk wordt gedecimeerd.
- Na de alcohol-behandeling is een langdurende aantasting van de Varroa vastgesteld.
- Het in hoge mate aantreffen van gele tot witte varroamijten duidt er op dat de alcohol zelfs doordringt tot in de gesloten cellen.
- De alcohol-behandeling is een uitstekend middel om een snelle diagnose te stellen.

- Alcôhol laat geen residuen na, het veroorzaakt geen nadelige invloeden op honing, was, e.d. Tenslotte stelt de schrijver, dat er ogenschijnlijk geen schade aan het broed wordt veroorzaakt; het legrytme van de moeder zou evenmin worden beïnvloed. Tot slot dringt hij aan om deze methode op korte termijn wetenschappelijk te onderzoeken.

J.J.S.

SYMPOSIUM VARROABESTRIJDEND IMKEREN 19 JANUARI 1985

Organisatie door:
Ziektebestrijdingsteams provincie Utrecht in samenwerking met Prof. Dr. P. Zwart.

VAKGROEP PATHOLOGIE afd. ziektekunde bijzondere dieren Rijksuniversiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde

Plaats: Universiteitscentrum "De Uithof"
Utrecht, Hoofdgebouw diergeneeskunde, Yalelaan 1
Utrecht, (bordjes volgen)

Aanvang: 9.30 uur, zaterdag 19 januari 1985

PROGRAMMA

9.30 - 10.00 uur

Ontvangst deelnemers, uitreiking symposiumpapieren, koffie.

10.00 - 10.15 uur

Opening door Prof. Dr. P. Zwart en P. Wilmink

10.15 - 11.00 uur

Drs. J. Beetsma

De biologie van varroa, met o.a. nieuwste ontwikkelingen in onderzoek, herbesmetting, vermenigvuldigingsfaktor.

11.00 - 11.45 uur

Drs. A. de Ruiter

Praktisch onderzoek en bestrijding, met o.a. ervaringen en conclusies van onderzoek Ambrosiushoeve, voortplanting, laatste relevante nieuws uit buitenland, onderzoeksplannen in de toekomst.

11.45 - 12.30 uur

Lunch, met demonstratie van materiaal, posters enz.

13.30 - 14.15 uur

Mw. L. Kroes-Jasperse

Praktijkervaringen met biologische bestrijdings-

methodes, ervaringen zijn opgedaan door Utrechtse Z.B.T.ers in de jaren '83 en '84, met o.a. darrenraatmethode, lokraam, arrestraam.

14.15 - 15.00 uur

Dr. v. Maul, Kirchhain-Duitsland
(leider van het bijenteelt instituut van de staat Hessen, kern van het varroa gebied).

Gedachten over en ervaring met varroabestrijding, met o.a. toepassing van arrestraam in volken met ernstige varroa besmetting.

15.00 - 15.15 uur

Pauze

15.15 - 16.15 uur

Vragenforum en discussie met alle sprekers.
Leiding: Ronald van der Zee

16.15 uur

Sluiting.

Kosten: f 10,- per persoon, met lunch f 2,50 extra.

Dit is **inclusief koffie en samenvatting van alle lezingen** die bij start van symposium wordt uitgereikt.

In verband met lunch en samenvatting graag opgeven bij:

Mw. L. Kroes-Jasperse 03435-74493

R.J. Veldhuizen 02155-23353

Henk Vernooij 03403-73939

CURSIEFJE

OVER ANONIMITEIT EN VERGEEFSE MOEITE

Van collega-imkers krijgen we soms brieven met interessante onderwerpen. Maar als je dan kijkt wie of erachter staat dan ontbreekt iedere ondertekening. Nu zal er best een rede voor zijn dat men niet tekent. Want wat doet het ertoe: de goede wijn van bijvoorbeeld een verhaal over honingslinteren behoeft misschien geen krans van een ondertekening. Toch zal een redactie in principe nooit tot publicatie van niet-ondertekende stukken overgaan. Wel zal een redactie, wanneer men dat verzoekt het vertrouwen niet schenden en dus Uw naam niet publiceren indien het aangeboden stuk in de ogen van de redactie voor imkerende collega's wél van belang is. Het stuk krijgt dan mee: "naam bekend bij de redactie". Hopenlijk voorkomt dit stukje dat mensen met weinig effect in de pen klimmen.

Op zoek naar een middel tegen kalkbroed

Sinds enige jaren is een groep onderzoekers van de universiteit van Plymouth onder leiding van professor Heath bezig met de studie van kalkbroed, een vervelende broedziekte die veroorzaakt wordt door een schimmel. Men is er in geslaagd de sporen ervan in een laboratorium tot ontkieming te brengen. Daardoor is men nu in staat de overlevingskansen onder verschillende omstandigheden te bestuderen. Het bleek dat de sporen bestand zijn tegen ultraviolet licht, tegen temperaturen boven het smeltpunt van was en tegen vele chemicaliën. Wel bleek er tenminste één middel te zijn waartegen de schimmel beslist het loodje moet leggen: azijnzuur (ijsazijn), de stof dus die bij imkers al lang bekend is als bestrijdingsmiddel tegen nosemasporen. Men doet daartoe de raten in een afgesloten ruimte waarin men een schoottje met een 80%-oplossing van azijnzuur heeft geplaatst. Na ongeveer een week zijn de raten ontsmet. Wel eerst goed uit laten luchten alvorens ze weer in de kasten te plaatsen!

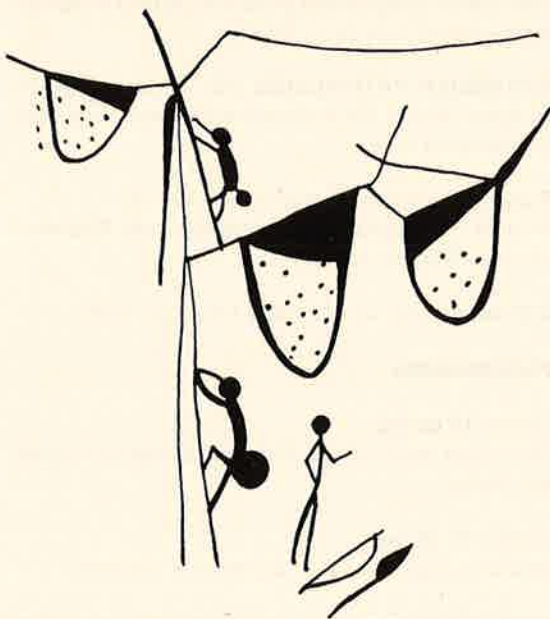
Deze bestrijdingswijze is uiteraard niet geheel afdoende: de sporen worden immers ook via het bijenlichaam in het volk verspreid. Vandaar dat men nu in Plymouth bezig is te zoeken naar een middel dat direct in de bevolkte kast gebruikt kan worden zonder dat de bijen daar schade van ondervinden (B.B.J. 1984/5). Hopelijk heeft men daar binnen afzienbare tijd resultaat mee; m.i. wordt de kalkbroedziekte, zeker in ons land, sterk onderschat.

Een zwermlokmiddel

John Free is er samen met nog drie wetenschapsmensen in Rothamsted in geslaagd een middel te ontwikkelen dat zwermen verleidt lege kasten te betrekken. Het lokmiddel bestaat uit een mengsel van chemicaliën waarvan het effect overeenkomt met dat van de natuurlijke feromonen. Vergelijkingsproeven wezen uit dat het middel goed werkt. De lokstof zou heel dienstig kunnen zijn voor imkers, die om de een of andere reden niet in de gelegenheid zijn het zwermen te verhinderen en toch geen bijen willen kwijtraken. Er is inmiddels patent op aangevraagd en binnenkort zal het in de handel verkrijgbaar zijn. John Free gelooft dat de lokstof vooral een grote markt zal vinden in de Derde Wereld (The Irish Beekeeper 1984/3).

Nieuw ontdekte rotstekeningen van honingbijen

Vorig jaar heeft men in Centraal-India tot dusver nog onbekende rotsschilderingen ontdekt waarop men imkers bezig zag honing te verzamelen. De tekeningen moeten gemaakt zijn in het Mesolithicum (Midden-Steentijd). Een ervan vertoont drie bijennesten vol bijen en honing hangend aan de rotsen. Twee mensen, om hun middel een honingvat gebonden, klimmen naar boven. Een derde persoon staat onder een groot nest op de grond, naast hem liggen een boog en een knotsachtig voorwerp. De afgebeelde bijen behoren tot de soort *Apis dorsata*. Het aardige is dat deze reuzenbij tot op de huidige dag voorkomt op precies dezelfde plaatsen waar de tekeningen gemaakt zijn (Beeworld 1984/3).

Een zeldzame vondst

Eindelijk, eindelijk heb ik er nu ook een gevonden: de doodshoofdvlinder. Toen ik in augustus van vakantie terugkwam en een van mijn korven optilde vond ik op de plank de volledig gemummificeerde resten van deze grootste nachtvlinder van ons land. Veel had ik al over dit merkwaardige insect gelezen, in bijna alle

bijenboeken wordt hij genoemd (meestal bij het hoofdstuk "vijanden"...), maar nooit had ik er op gerekend dat het hier ooit eens mijn Amstelveense bijenstal zou bezoeken. Er stonden deze zomer vier kast- en drie korfvolken; de korf met het grootste vliegpat werd de helemaal uit Afrika afkomstige trekvlinder noodlottig.

Chris Maillie schreef indertijd een voortreffelijke serie artikelen over de zeldzame doodshoofdvlinder. U kunt ze vinden in de nummers 3 t/m 7 van de jaargang 1981 van het Groentje. De foto's die er bij staan van een gemummificeerd exemplaar geven een goede indruk van wat ikzelf gevonden heb.

Een nieuwe koninginnetteltechniek

Karl Jenter, "Imkermeister" uit het Westduitse Nürtingen, heeft een nieuwe koninginnetteltechniek ontwikkeld die steeds meer opgang maakt bij onze oosterburen. De meeste Duitse imkersbladen wijdden het afgelopen jaar uitvoerige artikelen aan deze nieuwe methode die "das Umsteckverfahren" genoemd wordt. Ook het **Maandblad van de Vlaamse Imkersbond (1984/8)** heeft er inmiddels een artikel over geplaatst getiteld "Het overplantsysteem", een Nederlandse benaming die me wel bruikbaar lijkt.

Het principe van Jenters uitvinding berust hierop dat het eitje of de jonge larve met celbodem en al overgebracht wordt naar een koninginnetopje. Deze methode blijkt veel eenvoudiger te zijn dan de voor velen toch wel moeilijke techniek van het omlarven. Ook de Zwitsers, die toch ervaren koninginnetelers zijn, hebben veel belangstelling ervoor, de "Schweizerische Bienen-Zeitung" gaat er in 1985 een serie artikelen over publiceren. Jenters systeem is als bouw pakket verkrijgbaar voor ruim vijftig gulden. We komen op een en ander in de nabije toekomst ook in het Groentje nog terug.

Otto de Kat

De tekening van de doodshoofdvlinder is overgenomen uit B.J. Lempke, „De Nederlandse trekvlinders“, 1956.

STOP VERKOOP KASTTEKENINGEN

Vanaf 1-1-1985 zullen er door het Consulent-schap voor de Bijenteelt géén bouwtekeningen van bijenkasten meer verkocht worden. Voor verdere leveranties verwijs ik u naar de handelsinstellingen. In verband hiermee s.v.p. géén geld meer overmaken.

De Consulent in algemene dienst voor de Bijenteelt,
dr. ir. C. van Heemert

De ondergang van een volk

Bij een routineonderzoek aan mijn bijenstal eind februari bemerkte ik dat de dekplank van kast 3 al warm was. Dit in tegenstelling tot de dekplanken van de andere kasten. Ik vond dit wel erg vroeg in het jaar, want dit betekende toch wel dat er een flink broednest aanwezig was. Half maart was er nog niets veranderd, alleen begonnen de dekplanken van de overige kasten ook iets warm te worden. Eind maart zag ik op kast 3 rond de vliegopening bijenpoep op de kastwand. Was dit een teken van roer? Ik heb de vliegopening vergroot door het verkleinlatje te verwijderen. Wat een dode bijen op de bodem! Daar het te koud was om het volk erg te verstoren heb ik met een latje de bodem bijenvrij gemaakt. Duizenden bijen kwamen er uit rollen. Veel bijen waren al lang dood, maar er waren er ook die met hun laatste stuip trekkingen bezig waren. Deze laatste heb ik mee naar huis genomen om onder de microscoop te onderzoeken. Al deze bijen hadden een abnormaal gevulde endeldarm, van Nosema waren geen sporen te vinden. Ook geen Acarapis Woodii. Maar wat was het dan wel? Half april was het even redelijk weer en ik wilde nu eindelijk eens weten wat er met het volk aan de hand was. Eerst heb ik de beide broedbakken gelijktijdig van de bodem gehaald. De bodem was weer bedekt met dode bijen. Ik heb de bijen opgeruimd en de bodem met een brander ontsmet. De onderbak was een ware ramp! De ruimte tussen de raten was geheel gevuld met dode bijen. Al deze bijen hadden een volle endeldarm. Deze bak had dus voorlopig afgedaan. Op de raten was echter geen ontlasting te vinden. In de bovenbak was zo waar een klein broednest op vier raampjes en ongeveer zes ramen met bijen bezet. Op enkele cellen bultbroed na was het allemaal open broed. Ook was er nog voer aanwezig, maar alleen op de kantramen. Ik heb het volk op één bak gezet om het geheel nog eens na te zien. Ik had nog geen idee wat de oorzaak van al die dode bijen was. Er was geen ontlasting in de kast, dus roer was uitgesloten. Wat was het dan wel?

Op 29 april ben ik weer gaan kijken en wat trof ik aan? Allemaal bultbroed!

Toen ging er een lichtje branden. De moeder was darrebroedig. De moeder was echter niet te vinden, wel ontdekte ik later in alle cellen tegen de toplat 5 of meer eitjes. Het volk was moederloos en ik had voor het eerst eierleggende werkbijen. De resterende bijen heb ik in een deksel afgeslagen en op een buurvolk laten afvliegen.

(zie verder pagina 324)

"Het onderzoek op de Proefbijenstand Ambrosiushoeve", samengesteld door drs. A. de Ruijter en J. v.d. Steen. 52 pagina's tekst, 15 foto's + tekeningen en tabellen. Uitgave "Ambrosiushoeve", Hilvarenbeek. Prijs f 6,10; voor leden van de "Vrienden van Ambrosiushoeve" echter gratis.

Het lijkt wel of de Proefbijenstand "Ambrosiushoeve" pas goed in de belangstelling van de Nederlandse imker is komen te staan sinds de komst van de Varroa jacobsonii binnen onze grenzen. Het aantal ingezonden monsters is sinds april 1983 fors toegenomen, drie extra laboranten moesten zelfs worden ingezet. Maar Ambrosiushoeve bemoeit zich natuurlijk met meer zaken de imkerij betreffende dan alleen met die vervelende mijt. Er is genoeg waar imkers zich zorgen over maken en hoewel velen van hen over een grote deskundigheid beschikken zal een gezonde bijenteelt het toch niet kunnen stellen zonder een wetenschappelijk verantwoord steuntje in de rug. "Ambrosiushoeve" is zo'n steuntje, vooral gericht op het praktisch imkeren.

Met financiële hulp van de "Vrienden" hebben drs. A. de Ruijter en J. v.d. Steen een boekje samengesteld waarin verslag wordt uitgebracht over het onderzoek dat op de Proefbijenstand verricht is in de periode 1982-1983. Veel ervan heeft u de afgelopen jaren al in het Groentje kunnen lezen. Toch is het een goed idee de verslagen te bundelen, iedereen kan er nu kennis van nemen. De proeven hebben betrekking op o.a. Acarapis, Varroa, de giftigheid van verschillende bestrijdingsmiddelen, het buiten de kast voeren van stuifmeelvervangingsmiddelen en het effect van invertsuikers en kristalsuiker op de overwintering van bijenvolken. Een effectief middel tegen wasmot wordt aanbevolen en als de beschreven enquêtes over zwermverhinderend en wijze van imkeren een representatief beeld geven van de bijenteelt in Nederland valt er nog heel wat te doen voor de werkers van "Ambrosiushoeve"!

In het Voorwoord wordt de wens uitgesproken dat het proevenboekje een goed beeld van de activiteiten van de Proefbijenstand geeft aan een "breed imkerpubliek". Ik geloof dat die poging wel zal lukken, al werkt het gekozen lettertype, dat veel te klein en veel te dun is, helaas niet mee aan een gemakkelijke toegankelijkheid.

Otto de Kat

KERSTPUZZEL

Als u de getallen 1 tot en met 85 in hun natuurlijke volgorde opschrijft, en onder elk getal de juiste letter zet volgens de omschrijving A t/m N, dan hebt u een citaat van een bewonderaar van bijen en bloemen. Wilt u meeloten om de prijzen, dan stuurt u dit citaat naar de redactie.

- A. 30, 12, 1, 82, 83, 50, 80, 27, 65, 67, 7, 17, 35.
Uitstekende bijenplant van Jan van de Veluwe.
- B. 11, 61, 13, 4, 18, 76, 76, 3, 60, 62, 19, 71.
Arjen Neve bracht deze bijenplant in beeld.
- C. 20, 84, 44, 23, 56, 4, 77, 37, 33, 36, 81.
Voor éénrichtingverkeer in de bijenkast.
- D. 5, 22, 42, 26, 46, 51, 10, 52, 49. Zegel.
- E. 41, 21, 78, 85, 57, 29, 25, 4, 34, 63.
Kast, korf of boomstam.
- F. 14, 8, 10, 9, 13, 3. Hierin speuren we (liefst tevergeefs) naar Varroamijten.
- G. 15, 43, 59, 30, 41, 55, 58. Nodig voor H.
- H. 16, 73, 32, 64, 2, 30, 24, 40. Verzadigde suikeroplossing geven in G.
- I. 38, 75, 74, 66, 61. Bijenverwijderaar.
- J. 31, 39, 69, 47, 18, 48, 37, 70, 80. U hebt het nu bij de hand.
- K. 45, 72, 6, 12, 53, 62, 72. Drachtplant met gele bloemtrossen en blauwe bessen.
- L. 28, 56, 4, 42, 11, 29, 64, 79. De bast werkt laxerend, maar dat merkt u aan de honing niet.
- M. Over het 54, 56, 77 van de bijen moest nota bene nog gediscussieerd worden.
- N. 68, 62 maakt de bruidsvlucht overbodig.

Zoals reeds vele jaren werd deze puzzel door de heer van Minnen uit Assen gemaakt. We hopen dat er veel goede oplossingen binnenkomen. Inzendingen vóór 5 januari 1985 naar 't Bijenhuis, secretariaat V.B.B.N. U dingt dan mee naar een prijs!

**Heiland segne Du die Bienen, die durch Wachs dem Altar dienen,
die durch Honig uns ernähren, die uns Fleiß und Ordnung lehren**

Een mooie (kleuren) steendruk van een in 1927 door Jos Bükoens SVD gemaakt werk. Het origineel heeft een afmeting van 32 bij 40 cm. Het onderschrift luidt:

*Heiland segne du die Bienen
Die durch Wachs dem Altar dienen,
Die durch Honig uns ernähren,
die uns Fleiss und Ordnung lehren.*

We zijn dank verschuldigd aan L. Hester, Zuidwolde, die ons in staat stelde deze litho bekendheid te geven.

Conclusie

De warme dekplank zo vroeg in het jaar werd veroorzaakt door de onrust in het volk, er was geen moeder aanwezig. Op het moment dat de moeder het loodje legde waren er geen eitjes aanwezig, anders zou er wel een darrebroedige moeder zijn geweest. Door die onrust zijn de bijen veel vaker gaan gebruiken. Hierdoor ontstonden dus veel afvalstoffen, die ze op dat moment niet kwijt konden (te koud). Toen het redelijk weer werd waren ze vermoedelijk te zwaar (te ziek door de afvalstoffen) om te kunnen uitvliegen. Ze zijn dus vermoedelijk gestorven aan een te volle endeldarm. Waarom ze de ontlasting dan niet in de kast hebben gedeponneerd is voor mij een raadsel. Misschien toch een goede opvoeding gehad. Aldus Cees Pietese in "Blijf Bij" van afdeling Oegstgeest.

Twijfels

Het opsporen en eventueel bestrijden van de Varroamijt staat volop in de belangstelling. Het konsulent-schap houdt ons op de hoogte van de stand van zaken en probeert ons te laten inzien dat we waakzaam moeten zijn. Dat is een goede zaak. Maar... ik vraag me wel eens af of ze niet over de hoofden van ons, gewone imkers, heenpraten.

Als voorbeeld een paar citaten uit het artikel "Proefplan 1984 Ambrosiushoeve (groentje februari 1984). Ten eerste dat woord 'proefplan'... vreselijk.

Daar gaan we:

- "Het mechanisme van de geslachtsbepalingen bij de Varroa".
weet u wat ze bedoelen?
- "De histologische veranderingen bij Varroa-vrouwtjes bij het eierleggen".
Zegt het u iets?
- "De ontwikkeling van ei tot ovipositie".
bent u er nog?
- "De biologie van Varroa dient grondig te worden bestudeerd".
Wat moeten we ons daarbij voorstellen?
- "Onderzoek met histologische technieken".
begrijpt u het?

Kortom, Bisschop Ambrosius sprak tot u!

Op zich is het een goede zaak, maar ik zou het beter vinden als de berichtgeving op een eenvoudige en duidelijke manier zou gebeuren. Aldus Douwe van der Werf in "Het Vlieggenot" afd. Zwolle.

Tot slot een kleverig verhaal uit het contactblad van afd. Beverwijk. De auteur is Jan Dubelaar die ook zorgde voor de fraaie voorplaat van het juni groentje. Hij schrijft... Al enkele jaren wordt er in het groentje af en toe om propolis gevraagd. Vandaar dat ik het de laatste jaren ben gaan verzamelen, zonder eigenlijk

te weten wat ermee te gaan doen. Het merkwaardige is dat afgelopen jaar tijdens braderiën en markten er regelmatig door bezoekers aan de kraam om propolis werd gevraagd. Het is me nog steeds onduidelijk wat men er precies mee doet, maar de meesten worden gestuurd door een arts uit Volendam. In de reformzaken blijkt men gigantische prijzen te moeten betalen voor mogelijk dubieuze kwaliteit. Het is onbegrijpelijk hoe blij men is met afschraapsel van raampjes enz. waar zelfs nog enige verontreiniging in aanwezig is. Zelf heb ik dit jaar een proef gedaan om propolis te winnen. Als afdekplaat op een zesramer heb ik een geperforeerde ijzeren plaat genomen. In eerste instantie werd er geen enkel gaatje (diameter 2mm) gedicht. Vermoedelijk waren de bijen blij met deze mogelijkheid van luchtverversing/koeling, want het was net de heetste week van de warme zomer 1983. Toen de temperatuur 's-nachts weer onder de 25 graden kwam begonnen de bijen de gaatjes ijverig dicht te stoppen. Na 14 dagen van gaatjes dichten heb ik de plaat afgenomen en het gebruikelijke triplex plaatje weer als dekplank in gebruik genomen. Nadat ik de propolis-plaat een uur in de vriezer had gelegd sprongen de propolis-schilfers er makkelijk af bij het buigen van de plaat.

De oogst: **23 gram zuivere, donker roodbruine propolis**

Uit "Raar voor Imkers"

Een goede omgang met bijen...

"Wij trekken een harnas aan als we onze goede vrienden tegemoet treden.

We laten ze half stikken door de rook, dan halen we hun huis overhoop - inspectie noemen we dat - vervolgens roven we hun voorraad en na dat alles noemen we ze s t e e k d u i v e l s". Vrienden maken en houden, dat is de kunst van het imkeren.

Zwolle beleeft primeur van groentefoon

Zwollenaren die vragen hebben over hun tuin, planten, katten, honden BIJEN enz. kunnen voortaan gebruik maken van de groentefoon. Deze service is een initiatief van het overlegorgaan milieuzaken, waarbij ook onze afdeling is aangesloten.

De "groentefoon" wordt bemand door jonge mensen met een middelbare tuinbouwopleiding. Zij zijn reeds werkzaam als vrijwilligers met behoud van uitkering bij de afdeling plantsoenen.

Werkwijze:

Vragen worden zo mogelijk direct beantwoord. Soms zullen ter plaatse eerst de omstandigheden bekeken moeten worden om een goed advies te kunnen geven. Zijn er vragen over bijen dan wordt zo nodig de afdeling ingeschakeld. Onze vereniging kan op deze wijze weer wat aan de weg timmeren en aldus meer bekendheid verwerven.

Gelezen in "Het Vlieggenot" afd. Zwolle

Ko Zoet

ZIEKTEBESTRIJDINGS-COMMISSIE

Punten besproken op de 11e vergadering van de Ziektebestrijdingscommissie van de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap op 6 november 1984.

- Hoewel de vorige vergadering van 16 mei bedoeld was als de laatste vergadering, is deze vergadering van 6 november nog gepland omdat er nog een paar zaken besproken moesten worden.
- Mulmonsters van bijenstanden door het gehele land worden ingestuurd en snel onderzocht, men heeft ongeveer binnen een week bericht als het ingestuurd wordt. Er wordt regelmatig nieuwe besmetting geconstateerd. Op de Waddeneilanden is nog geen Varroa gevonden.
- De Ziektebestrijdingscommissie heeft 5 jaar in plaats van 1 jaar zoals eerst gepland was, bestaan.
- Inmiddels hebben de organisaties en de imkers beter inzicht verkregen in de nieuwe situatie betreffende de besmettelijke bijenziekten.
De begeleiding van de ziektebestrijding is een taak van het CAD. Om de voortgang van de ziektebestrijding te ondersteunen en te stimuleren en het beleid daarvan bekendheid te geven is door de Ziektebestrijdingscommissie voorgesteld de bestaande organisatie daarvan te decentraliseren. In het Landbouwschap blijft de ziektebestrijding de aandacht krijgen van de afdeling Bijenteelt. De ZBT's worden geleid en gecoördineerd door de respectievelijke organisaties.
- De materialen voor de ZBT's, die in bruikleen zijn gegeven aan de ZBT's zullen voor het eind van het jaar teruggevraagd worden door het CAD ter revisie (dit houdt in de microscoop, de monsterpomp en de diaserie over de acarapis en nosema).
- De taken van de ZBT's zullen hoofdzakelijk bestaan uit voorlichting geven en instrueren van kennis over bijenziekten en imkerteknische maatregelen die van belang zijn bij preventie en behandeling, en het propagieren van de Varroa-diagnose.

J.M. van Heest-Verloop

Ziektebestrijding: nieuwe richtlijn

1. Tijdens de bijeenkomst van de Ziektebestrijdingscommissie van de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap op 7 maart jl. werd een voorlopige evaluatie gemaakt van de onder deze commissie ressorterende activiteiten met het doel waar nodig de bakens te verzetten.
2. Hierbij werd overwogen:
 - a. dat het voornemen om tot een georganiseerde en meer geïntegreerde ziektebestrijding te komen dateert van 1979;
 - b. dat ter realisering daarvan 25 Ziektebestrijdingsteams werden opgericht en geactiveerd;
 - c. dat de belangrijkste activiteiten daarvan bestonden uit:
 - het op verzoek of steekproefgevijs nemen van monsters en het stellen van de diagnose van Nosema, Acarapis en Amoebe, dit als aanvulling op het werk van het CAD voor de Bijenteelt. Hiertoe werden microscopen en bijbehorend onderzoekmateriaal ter beschikking

gesteld en werden landelijke en regionale instructiedagen georganiseerd.

- Het verduidelijken van de ziekteproblematiek, inzonderheid t.a.v. de Varroa-dreiging, door middel van individuele en groepsvoorlichting, waartoe diaserie, folders en voorlichtingsmateriaal beschikbaar werd gesteld.
 - Het activeren en assisteren bij het stellen van de Varroa-diagnose.
- d. dat de verwachte Varroa-besmetting inmiddels heeft plaatsgevonden, terwijl de situatie omtrent de tracheënmijt onbekend is;
 - c. dat organisaties en imkers ten aanzien van besmettelijke ziekten een beter inzicht hebben gekregen in de nieuw ontstane situatie.
3. Gebleken is dat verschillende ZBT's zich op enthousiaste en dikwijls geheel eigen wijze verder ontwikkelen, onder andere in de richting van ziektebestrijding door middel van organische geneesmiddelen en biologische werkmethoden en daarom bekendheid geven. Voortvarende begeleiding van uit het CAD (via de organisaties) is hierbij geboden.
 4. Teneinde voortgang op het terrein van de ziektebestrijding te ondersteunen en te stimuleren stelt de Ziektebestrijdingscommissie voor de bestaande organisatie te decentraliseren en in dit verband:
 - a. de ZB-commissie van de Afdeling Bijenteelt op te heffen en dit aspect weer te doen ressorteren onder de Afdeling Bijenteelt;
 - b. de ZBT's onder te brengen bij hun respectievelijke organisaties en deze van daaruit te leiden en te coördineren;
 - c. het aan de ZBT's verstrekte materiaal ten goede te laten komen aan de verbetering van de gezondheid van de honingbij;
 - d. te stimuleren dat de nu ingewerkte teams zoveel mogelijk, indien daar behoefte aan is, het CAD assisteren bij het uitvoeren van haar ziekte-, preventie- en bestrijdingstaken, zodat de nu opgebouwde kennis en ervaring niet verloren gaan.
 - e. Taakomschrijving van het ziektebestrijdingsteam:
 - 1) Het verspreiden van kennis over bijenziekten en de methodiek van het imkeren aan de bijenhouders.
 - 2) Het activeren van imkers om waakzaam te zijn op het gebied van bijenziekten.
 - 3) Het propagieren van de Varroa-diagnose c.q. het organiseren daarvan over het gehele werkgebied en het verzenden van de mulmonsters aan het CAD voor de Bijenteelt. In geval van ziekteverschijnselen bij bijenvolken de imker stimuleren een monster bijen te sturen naar het CAD. Indien nodig hierbij assisteren, Bij verdenking van vuilbroed direct het CAD waarschuwen. In verband met besmettingsgevaar van Amerikaans vuilbroed wordt de diagnose door ambtenaren van het CAD ter plaatse gesteld.
 - 4) Het voorlichten van imkers omtrent imkerteknische maatregelen die van belang zijn voor de preventie en de bestrijding van bijenziekten.
 5. Het Consuleringschap in Algemene Dienst voor de Bijenteelt is belast met de uitvoering van de Bijenwet. Dit houdt in dat de eigenaar of houder van bijen die weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat onder zijn bijen een ziekte heerst, verplicht is daarvan direct kennis te geven aan het CAD. Als er een ziekte door het CAD wordt geconstateerd worden er maatregelen genomen.

De uitslag van de Varroa-diagnose en van het onderzoek van ziektemonsters wordt direct aan de betreffende imker gestuurd. Over de stand van zaken met betrekking tot het ziekte-onderzoek wordt, onder verantwoordelijkheid van de Consulente in Algemene Dienst voor de Bijenteelt, regelmatig in de bijenbladen gepubliceerd.

Voor het efficiënte verloop van bovengenoemde procedure is het in het kader van de ziektebestrijding van belang om goede afspraken met de imkersverenigingen en de ziektebestrijdingsteams te hebben.

In die gevallen waarbij er actieve bemonstering moet plaatsvinden zal, **op initiatief van het CAD**, een beroep gedaan kunnen worden op de plaatselijke kontaktpersoon die door de betreffende verenigingen na overleg met het CAD nog aangewezen moet worden. Via deze kontaktpersoon kunnen dan afspraken gemaakt worden wanneer in een bepaalde regio monsters verzameld moeten worden. Een goede administratie is hierbij van groot belang en afspraken hierover tussen het CAD en de kontaktpersoon dienen in ieders belang goed nagekomen te worden. De uitslag van dit onderzoek zal na analyse van de monsters door het CAD aan de betrokken imker worden medegedeeld, terwijl de betreffende kontaktpersoon een afschrift krijgt.

Voor eventuele verdere bestrijding van de geconstateerde ziekte zal een advies worden gegeven door het CAD of zullen maatregelen zoals genoemd in de Bijenwet genomen kunnen worden. De ziektebestrijdingsteams kunnen in bovengenoemd systeem via de kontaktpersoon een belangrijke ondersteunende functie hebben.

DE LEZER SCHRIJFT

Van de heer de Graaf uit Andel kregen we het volgende: In Bijenteelt van september 1984 komt in de rubriek "Geknipt voor U" een praktische tip voor. Hij is voor degenen die een groot aantal kasten moet beroken in verband met Varroa-bestrijding. Het werkt door gebruik te maken van een opgepompte autobinnenband die lucht door een Dathé-pijp blaast. Het lijkt mij toe dat de uitvinder van dit apparaat het alleen in gedachten heeft geconstrueerd en niet praktisch heeft uitgevoerd. Wat is namelijk het geval? Als men een autoband oppompt dan verhindert het binnenventiel het terugstromen van de lucht. Als men buiten op het ventiel een gasslang met een klem zet en het andere einde op een Dathé-pijp heeft men niets aan een kraantje in die slang. Men zal het binnenventiel in moeten drukken om lucht **uit** de band te krijgen en daar kan men met geen mogelijkheid meer bij. Misschien heeft de uitvinder daar ook een ingenieuze oplossing voor gevonden? Maar die staat er dan niet bij vermeld!

Dat klopt. Met een oppompbare kampeermatras zou het vermoedelijk beter gaan als de ventielslang afgeknepen wordt. Dan in ventiel een stukje, waarschijnlijk koperen, pijp waaraan verdere slang, waaraan Dathé-pijp. Maar mogelijk heeft men de beschikking over een trekkerband en wil men daaraan vasthouden. Daaraan zou met enig knutselwerk, desnoods vulkaniseerwerk wel een tweede afsluitbare opening te verzinnen zijn. Imkers staan voor niets. Wie heeft het antwoord? (Red.)

REAKTIE OP HET VARROABESTRIJDINGS-ADVIES IN HET SEPTEMBERNUMMER

Hierin geeft het Consulentenschap voor de Bijenteelt een advies aan de imkers over het gebruik met Folbex VA en een behandeling met tabak om de Varroa te bestrijden. In het artikel stelt het Consulentenschap dat de volken eind september begin oktober met deze middelen behandeld moeten worden, omdat dan al het broed in de volken is uitgelopen. Maar nu ga ik even mijn eigen volken na. Op 8 september zijn deze door mij nog nagekeken, de volken zaten toen op 2 broedkamers, de onderste waren bezet met broed, zowel open als gesloten. De bovenste kamers waren redelijk gevuld met honing maar de mid-

delste ramen zaten nog vol met pas gelegde eitjes en open broed. Dit is voor mij een teken dat de koninginnen nog geen zin hadden om al met winterverlof te gaan.

Na 8 september is de temperatuur vrij hoog geweest (16° - 18°) er werd nog steeds flink gevlogen en gehaald door de bijen. Dus een teken dat er nog steeds broed werd aangezet en voor dat dit uitgelopen is kan men er op rekenen dat het dan wel eind oktober is.

Dus er kan vanwege het broed gewoon geen behandeling met Folbex VA en tabak plaats vinden.

Daarbij komt ook het voeren voor de winter ter sprake, dit gebeurt in de 2e helft van september. Heeft het Consulentenschap er rekening mee gehouden dat de giftige stoffen van Folbex VA en nicotine op het wintervoer kunnen slaan, met alle gevolgen van dien. Daarom is het volgens mij van groot belang de darrenraatmethode verder te onderzoeken, omdat deze methode (mits het goed wordt gedaan) weinig kwade gevolgen heeft voor de bijen.

Het is bekend dat het Consulentenschap hard werkt aan het onderzoek ter bestrijding van de Varroa, maar toch zou ik graag in een van de volgende Groentjes een reactie van het Consulentenschap willen lezen in het belang van alle imkers.

Herman Rasch, Uitgeest

ANTWOORD CONSULENTSCHAP VOOR DE BIJENTEELT

Het juiste tijdstip voor de Varroa-winterdiagnose en de behandeling met Folbex VA of tabak is afhankelijk van de weersomstandigheden en kan van jaar tot jaar verschillen. Meestal is de situatie als volgt: Begin september is er nog te veel broed. Tijdens het inwinteren wordt nog nieuw broed aangezet. Als eind september het weer slechter wordt, neemt de hoeveelheid broed snel af: lang niet alle in september gelegde eitjes groeien uit tot volwassen bijen. Een deel van het broed wordt door de bijen weer opgeruimd. Begin oktober is er meestal nauwelijks broed meer in de volken en kan berookt worden. Vóór de behandeling kan eventueel het laatste broed verwijderd worden of met een ontzegelvork vernietigd (alleen bij de bestrijding, dit is overbodig bij de diagnose).

Dan het punt van resten van Folbex VA of nicotine in het voer. Hierover is al veel onderzoek gedaan, in de eerste plaats met het oog op het risico van residuen in honing voor de gezondheid van de mens. Wat dit betreft is er nog niets verontrustends gevonden en er zijn ook geen negatieve gevolgen voor de bijen gekonstateerd. Dit punt blijft voortdurend een onderwerp van onderzoek. De huidige bestrijdingsmethoden geven nog geen definitieve oplossing voor het Varroa-probleem en er wordt intensief gezocht naar betere methoden, waarbij vooral biologische methoden de aandacht hebben.

drs. A. de Ruijter

EEN INTERESSANTE PROEF MET GUNSTIGE RESULTATEN

Het lag in mijn bedoeling om een methode te vinden voor geregleerde darrenbroed aanzet inplaats van wilddouw, om het koppen of wegsnijden van de darren als bestrijdingsmiddel tegen de Varroa gemakkelijker te maken. Dat is mij denk ik aardig gelukt.

Aan milieuvriendelijke leuzen om darrenbroed niet te koppen of weg te snijden heb ik niets en daar stoor ik mij niet meer aan. Als je darren wilt sparen, hoe vind je dan een andere oplossing voor de bestrijding van de max. besmettingsmogelijkheid voor de Varroa-mijt, zoals die bij het darrenbroed aanwezig is. Hoe verkrijg je een harmonisch evenwicht bij je bijen met haar belager, als het noodlot toeslaat en je toch graag redelijk wilt blijven imkeren?

Gebruik te kunnen maken van darrencellen betekent voor de Varroa mijt $\pm 3x$ zoveel nakomelingen als uit werkstercellen. Alleen al om de Varroamijt te dwingen van werkstercellen gebruik te maken is voldoende, om het aantal nieuwe mijten met 2/3 terug te dringen en daarom is het de moeite waard, om de darrenraatmethode toe te passen.

Zou daarmee ook een harmonisch evenwicht tussen de bijen en haar belager zijn te vinden, als wij deze mijt niet meer kwijt raken? Het gezegde "Zachte heemeesters maken stinkende wonden" geldt ook bij onze bijen.

Ook de natuur kent radicale maatregelen, denk b.v. maar aan de natuurrampen - hongersnoden of ziekten die de mensen treffen. Darren sparen betekent ook mijten sparen (niet dood maken), maar dat gaat dan wel ten koste van het gehele volk, dat dan de dupe wordt. Met zulke milieu vriendelijke daden kom je niet ver en de logica zie ik er niet van in.

Daar komt meer voor om de hoek kijken.

Mijn volken overwinter ik met voer of verkleinramen tegen de buitenkant van de kast om verschimmelde raten te voorkomen. Ongeveer half april eerste controle, verkleinramen wegnemen en de raten die het dichtst bij de verkleinramen hangen naar de buitenkant van de kast schuiven.

Alle reeds aanwezige gesloten darrencellen koppen. De ontstane open plekken aanvullen met a. een broedkamerraam met daarin een vel kunstraat (honingkamer model) en b. nog een broedraam met daarin een vel kunstraat (broedkamermodel).

De volgende controle 3 weken later bij het gereedmaken voor de koolzaadrecht. De situatie was als volgt: Bij a. was het kunstraat **volledig** met werkstercellen uitgebouwd en verzegeld en daaronder **verzegelde darrencellen**. Dit **aangebouwde verzegelde darrenbroed** kon als een brood in zijn geheel worden weg gesneden en de rest ging weer in de kast. Bij b. was het kunstraat **volledig** uitgebouwd met werkstercellen. Weer 3 weken later bij het kunstzwermen maken trof ik opnieuw dezelfde situatie als daarvoor en ik heb het verzegelde darren-

broed opnieuw uit het raam weggesneden.

Na 13 dagen de doppen gebroken, maar toen was de situatie totaal gewijzigd.

Veel minder aangebouwde darrencellen **zonder** broed en de daarboven aanwezige werkstercellen waren volledig met honing gevuld. De aanwezige darrencellen op de andere raten zijn toen opnieuw gekopt.

Het bijzondere van deze proef was, dat op de andere ramen in de kast geen nieuwe darrencellen waren getrokken m.a.w. een geregleerde darrenbroed aanzet welke gemakkelijk te verwijderen was. Ook met de jonge koningin zijn geen nieuwe darrencellen meer aangebouwd, dus ook aan de zwerm drift was voldaan.

Al met al voor mij een geslaagde proefneming, die ik gaarne aan U wil doorgeven.

Opmerking:

Volgens "Die Biene" 6/1984 blz. 252 is de darrenraat methode zeer effectief toe te passen bij **lichte-, minder zware en zware** besmetting.

Aan deze biologische bestrijdingsmethode hecht men daar grote waarde.

J. Snoek, Assen

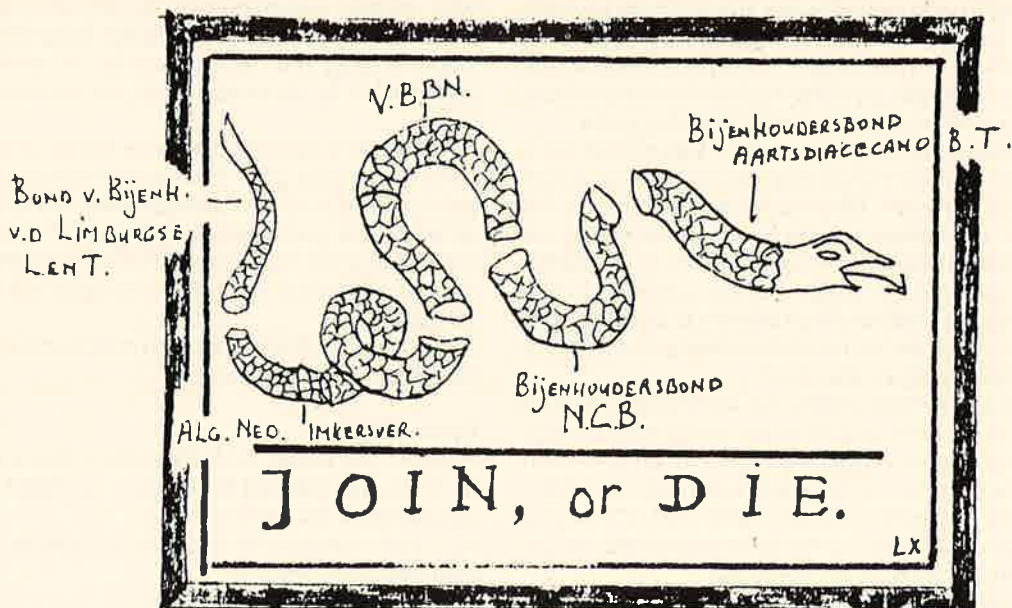
DE VERENIGING TOT BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND

Zoals U weet is een vereniging een organisatie die een groep mensen bundelt met een gemeenschappelijk doel. De Bijenteelt is zo'n doel. Misschien weet U ook dat allerlei omstandigheden een vereniging kunnen doen groeien of kunnen doen laten verdwijnen.

Zo was er in de 2e Wereldoorlog een groei van het ledental te bespeuren o.a. als gevolg van een betere tabaksvoorziening. Na de oorlog daalde het aantal leden weer toen de rantsoenering werd opgeheven. Mijns inziens wordt onze vereniging op dit moment weer bedreigd door een daling van het ledental. Oorzaken daarvoor zijn:

1. Het verdwijnen van de suikersubsidie. Suikerleden verdwijnen dus (!)
2. De Varroa-mijtziekte: veel mensen zien op tegen het 'gehanne' met hun volken, voor hen is de lol van de zo zuivere hobby voor goed verdwenen.
3. De dalende welvaart. Elke hobby kost geld zo ook de bijenteelt. Drachtgebieden nemen af in oppervlak, de verblijfsrisico's nemen toe (diefstal, infectie, bespuiting etc.). Voor velen is het reizen naar Koolzaad en Distel een historisch feit geworden.
4. De grote reactie op de technocratische maatschappij namelijk de alternatieve/ecologische levenswijze heeft zijn hausse gehad. Het economisch nut staat weer voorop ook al gaat dat

= DE NEDERLANDSE BIJENTEELT =

dan ten koste van leefmilieu en welzijn. Ook de hobby (geloof) Bijenteelt vindt daarvan de terugslag.

Al met al sombere geluiden... Blijft dat zo?? Juist in moeilijke tijde wordt er op ons een beroep gedaan om te komen met nieuwe ideeën, innovatie en improvisatietalent. Berusten kan verdwijnen betekenen. Daarom dit stukje. Een actieve vereniging zal zich moeten aanpassen aan veranderende omstandigheden, ook wij!! Hoe?? Mijns inziens door de volgende punten te overwegen. Onze vereniging is slechts een van de vele organisaties die zich bezighoudt met de Bijenteelt. Bundeling, fusie of federatievorming is nodig om een vereniging te krijgen die ook in de toekomst slagvaardig en doeltreffend kan reageren. 'Join or Die' – eenwording of sterven – was het motto in de Amerikaanse vrijheidsoorlog en die historie herhaalt zich! Een Nederlandse Bijenteeltvereniging in dit zo kleine land heeft veel meer armslag te meer ook omdat dan een modern, in kleurendruk uitgevoerd orgaan kan verschijnen. Natuurlijk werkt een goed uitgevoerd blad wervend en voor de leden extra motiverend! (waardoor kon dit niet reeds veel eerder?) Ten tweede kan door de grotere financiële armslag meer druk worden uitgeoefend op de overheden zodat ziektebestrijding, subsidiebeleid, drachtverbetering en bijenhouden in gemeenten beter geregeld kan gaan worden. Ten derde zijn 'Public Relations', voorlichting naar buiten dus, beter mogelijk. Ik doel hier op goed modern voorlichtingsmateriaal, affiches, fotoreportages, tentoonstellingen etc. Geenszins wil ik de indruk wekken dat het

met onze huidige vereniging maar 'waardeloos' zou zijn. Integendeel veel mensen zijn belangeloos en met grote toewijding actief, maar we moeten rekening houden met veranderingen om ons heen. Onze hobby de Bijenteelt is te mooi om ingeklemd te raken tussen economische malaise, bijenziekten, verzuiling en gemeentelijke verboden!

Wim Longayroux

BIJENTEELT IN SURINAME

Begin 1983 reisde Jos Beerlink naar Suriname om zich daar in opdracht van het Surinaamse Ministerie van Landbouw bezig te gaan houden met het stimuleren van de bijenteelt. Momenteel staat de Surinaamse bijenhouderij er niet zo best voor. Er is weinig kennis van de moderne imkerij en bovendien valt het niet mee te imkeren met de Braziliaanse bij, ook wel genoemd de "killer-bee", die ook in dit Zuidamerikaanse land de Italiaanse bij heeft verdrongen. Toch is Jos Beerlink er in geslaagd binnen een jaar een modelbijenstand op te bouwen. Uit de interessante brief die hij ons hierover schreef citeren wij het volgende.

"Wilde (Braziliaanse) honingbijen komen overal in Suriname voor. Het is niet moeilijk ze te vinden en vaak worden zwermen of volken aan imkers gemeld. Toch werd er tot voor kort door weinig imkers gebruik gemaakt van deze potentiële bron van bijenvolken. Dit heeft te maken met het gedrag van de Bazi-

*Een bijenstand met slechte materialen
in het distrikt Coronie*

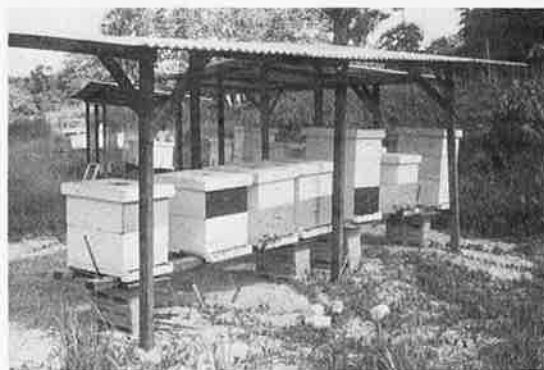
liaanse bij. Gevangen zwermen en volken vliegen nl. in de meeste gevallen weg. Thans wordt de imkers aangeraden de gevangen zwermen en volken op te sluiten met een stukje moerrooster voor het vlieggat en er voor te zorgen dat er broed en voer in de kast aanwezig is. Bovendien moet de kast absoluut mierenvrij geplaatst worden. Roofmieren behoren in Suriname tot de grootste vijanden van de bijen!

Na een jaar heb ik een modelbijenstand van ruim vijftig volken in het distrikt Coronie kunnen opbouwen. Deze bijenstand is vnl. gevormd uit in het wild gevangen volken en zwermen. De modelbijenstand is op enkele uitzonderingen na de enige bijenstand die een aanmerkelijke uitbreiding vertoont. Het vormt zo een kleine doorbraak in de jarenlange achteruitgang van de imkerij. Het psychologisch effect hiervan op de imkers is beslist groot. Het is een voorbeeld dat doet volgen.

Bij de veelvuldige bezoeken aan de bijenstand door imkers en in bijenteelt geïnteresseerden wordt nadrukkelijk gewezen op het feit dat alleen met goede materialen en een goede inrichting optimale bedrijfsresultaten bereikt kunnen worden. Voorts blijken de ervaringen die tot op heden zijn opgedaan erg nuttig bij het geven van adviezen. Met name met betrekking tot het aspect "agressiviteit". Zo is het verstandig gebleken in open gebieden zonder noemens-

waardige boomgroei, bijenstanden minstens driehonderd meter van alle andere menselijke activiteiten (als veeweiding, tuinbouw, wegen) te situeren. In beboste terreinen is de afstand kleiner. Houdt men zich hier niet aan dan volgen meestal vroeg of laat incidenten, waarbij mensen en/of dieren gestoken worden.

Verder kan gesteld worden dat bij het werk in de stand altijd veel rook gebruikt moet worden. Een Nederlandse bijenpijp is voor Braziliaanse bijen beslist onvoldoende. Geadviseerd wordt een flinke beroker in combinatie met één of twee rook-emmers te gebruiken. In de emmers worden basten van kokosnoten verbrand op een zodanige wijze dat er veel rook bij vrij komt. Ook is gebleken dat gladde nylon bijenpakken en rubber handschoenen een betere bescherming geven tegen steken dan katoenen bijenpakken en leren handschoenen. Als men de werkzaamheden goed voorbereidt, deugdelijke beschermende kleding gebruikt en veel rook ter beschikking heeft, levert het werken met de in Suriname zeer geveesde Braziliaanse bij meestal weinig problemen op."

De modelbijenstand; de kasten staan onder een afdak ter bescherming tegen regen en zon

foto's Jos Beerlink

Tot zover Jos Beerlink. Men is van plan in Coronie een imkerscoöperatie op te richten; over enige tijd is een model-slingerruimte van het Ministerie van Landbouw gereed. Aan het opleiden van nieuwe imkers is nog nauwelijks iets gedaan.

Er valt nog veel te doen voor mensen als Jos Beerlink. Wij wensen hem heel veel succes.

Een waarschuwbord op een bijenstand

INZENDTERMIJN

De inzendtermijn van kopij en advertenties voor het Groentje eindigt op de 10e van elke maand voorafgaande aan de maand van plaatsing.

WIE VOLGT?

Sinds 1934 ben ik imker geweest en heb altijd met veel zorg en liefde voor mijn bijen gezorgd. Met vallen en opstaan ben ik deze 50 jaar doorgekomen. In 1937 had ik veel last van rheuma en heb me toen veel door de bijen laten steken, met als gevolg dat ik die overlast geheel ben kwijtgeraakt. In de oorlog plaatste ik in een rij van 8 kasten in één daarvan mijn radio zodat we steeds het laatste nieuws konden horen.

Na de oorlog wilde ik graag dat één van mijn kinderen ook zou imkeren, maar helaas tevergeefs.

Nu heb ik de laatste jaren bij een paar kleinkinderen, door ze geregeld het groentje te geven, belangstelling kunnen opwekken voor onze immen. En nu is het dan zover dat 2 van mijn kleindochtertjes bijenhouden en dikwijls een beroep doen op mijn 50 jarige ervaring!

Zo kreeg ik deze week bijgaande brief en foto van mijn kleindochter Ireen, die zeer enthousiast was over de nieuwe korf met grote zwerm; uit het briefje geloof ik dat dit een goede imker wordt.

Van een andere kleindochter, Wilhelmina, kreeg ik bijgaand schetsje van Opa met zijn bijen op mijn verjaardag.

Zo ziet u, waar de liefde tot mijn bijen toe kan leiden: ik ben blij dat ik de fakkel van deze prachtige hobby kan overdragen aan twee van mijn kleindochters.

Ik zal ze zo spoedig mogelijk lid maken van onze vereniging, met de wens dat ze met evenveel enthousiasme bijen zullen houden als hun Opa!!

H. v.d. Berg, Leerdam

Hallo Opa en Oma
Zoals ~~we~~ Jullie op de foto zien
heeft papa een hokje om de Bijenkorf
getimmerd
De bijen vliegen vandaag heel veel uit,
ze zijn nog gaan zwermen
ik ben nog maar één keer gestoken
maar dat doet helemaal geen pijn.
ik ben nu een beetje griepig maar
dat gaat ook wel weer over
Ik heb de foto zelf gemaakt.
ik voer ze nu extra veel dan kunnen
ze er in de winter weer tegen.

veel Liefs van
Irene
wolfs

bijen timmerick

Een haalbijgeboortig uit Muiden,
had moeite de dansen te duiden,
Bleek wèl te verstaan
Hoe ver ze moest gaan
Maar vloog dan steevast naar het Zuiden.

Dr. L. van der Does, Enschede

TREFWOORDENREGISTER JAARGANG 86 - 1984

BUITENLAND

België 43, 47, 74, 79, 147, 157, 186
Bulgarije 285
Canada 57
China 114
Duitsland W. 107, 112, 116, 122, 131v,
147, 149, 153, 158, 172, 188, 203
Engeland 42, 244, 285
Frankrijk 19, 43v, 175, 178
Griekenland 114, 126, 279
Ierland 121v
India 149
Italië 148v
Luxemburg 243
Noorwegen 13
Ontw.-landen 177
Oostenrijk 126, 190, 243
Polen 177
Roemenië 155, 209v
Sovjet Unie 21, 114
Suriname 328
Ver. Staten 57, 177v, 285
Vietnam 237
Zweden 3
Zwitserland 115, 121, 147v, 150
Z-Amerika 8, 27, 42

DIVERSEN

Beeldende kunst 21, 33, 169, 172v, 253
Boekbespreking 18, 45, 73, 160, 172,
192, 242, 275, 302, 322
Bijensteek 200
Cartoons 42
Conferenties/Studies/Symposia 71,
122, 130, 152, 175, 319, 336
Dissertatie 27
Enkh. almanak 19, 141
Expositie/musea 4, 26, 43, 60, 94, 160,
172, 186v
Filatelie 46, 215, 283
Films/dia's 72, 163
Gehandicapten 186
Kerstpuzzel 52, 322
Nat. besch./ecologie 157, 164, 178,
180, 293
Posters 69, 95
Poezie 126
Ruimtevaart 139, 274
Spreuken 149, 187
Vrouwenarbeid 186
Weervoorspellen 183

DRACHT/BIJENWEIDE

Aardbei 51, 98
Acacia 178
Alg./Commissie 49, 65-94, 96, 110, 125,
127, 142v, 145, 147, 153v, 159v, 176,
190, 245, 255
Anjer 77
Augurk 98
Blauw druifje 48
Boekweit 119, 127, 132, 173, 175
Boterbloem 78
Braum 13, 78, 87, 121

Brem 67
Bruidsluier 272
Cotoneaster 78v
Crocus 65, 83v, 89, 135, 145
Distel 20, 69, 76
Eik 78
Els 67, 144
Engelwortel 68
Esdoorn 78
Fruit (appel, peer, kers) 5, 67v, 77, 79v,
84v, 93, 98, 105, 119v, 125, 128, 153,
178, 186, 192
Hazelaar 67, 144
Heide 69, 77, 119, 121v, 127, 132, 142,
154, 174, 179, 199, 276
Honingklaver 152
Hulst 13, 144
Heggerank 208
Jacobskruid 117
Kastanje 67v, 78, 178
Katoen 177
Kattestaart 182
Klaver 20, 67, 76, 78, 121, 178
Koekoeksbloem 77
Koolzaad 20v, 38, 67, 69, 72v, 78, 83v,
95, 111v, 128, 130v, 145, 153v, 177v,
180, 185
Korenbloem 69, 77
Kuisboom 17
Leeuwebek 68
Leeuwetand 67
Lelie 77
Liguster 13, 78
Linde 69, 78, 85, 122
Lipbloem 144
Lijsterbes 69, 79
Lucerne 5, 7, 175
Mais 78
Meidoorn 79, 121
Meloen 98
Mosterd 73, 84v
Oliepalm 15
Olijfbloem 17
Orchideeën 8
Paardebloem 67v, 78, 95, 110,
119
Perzik 86
Phacelia 72
Pruim 78, 86
Raapzaad 72v
Ribes 49
Radijs-/boompje 67, 69
Rolklaver 315
Roos 5
Salie 122, 144
Schade d. bijen 6v
Schermbloemen 5
Siletta 67
Slangkruid 84v
Sneeuwbes 69
Sporkehout 276
Stokroos 67
Stranvaesia 79
Tarwe 73
Thuja 13v
Uj 177, 205
Vogelkers 78
Vuilboom 20, 78
Vuurdoorn 79

Watermunt 247
Weegbree, ruige 298
Wilg 13v, 16, 67, 74, 77, 93, 120, 144v,
153
Wilgeroosje 177
Zaadteelt 176v
Zonnebloem 91, 176
Zijdeplant, Rode 271, 313

FAUNA

Beer 126
Hommels 7v, 144
Honingdas 46
Insecten 118, 143v, 152
Kikkers/padden 118
Mieren 108
Muskushert 48
Snuitkevers 15
Vlinders 118
Vogels 13, 118, 145, 150, 154, 155,
159
Wespen 123
Zwaluw 118

HISTORIE/FOLKLORE

Ambrosius 149
Aristoteles 143
Archeologie 320
Beil, H.A. 81
Betuwe 69
Borne, wapen v. 244
Clutius 143
Drente 127, 132
Filatelie 215, 283
Frisch, K. v. 42
Gld.-Ov. Mij. v. Landb. 173v
Getijdenboek 43
Gravenhorst, H. 81, 174
Grinsbergen 173, 175, 191
Huber 187
Imkerij 18, 127, 132, 173
Jaycox, E. 45
Joustra, Joh. A. 80
Laere, O. v. 43
Linnaeus 143
Lüneburger heide 75, 119, 188
Mythologie 169, 180
Sprengel 143
Veluwe 69, 173, 179
V.B.B.N. 173
Virgilius 7v
Wigman, B. 173
Zander, E. 76

IMKERIJ

Algemeen 3, 9, 21, 46v, 76v, 121, 147,
150, 153, 157v, 171, 188, 249
Bedrijfsmethoden 14, 49v, 110, 112v,
150, 154, 158, 245, 253, 279
Biol. dynamische i. 73, 277
Bijenskap 180
Diefstal/schade/overlast 20, 25, 95,
97, 130, 252

Korfteelt 38, 74, 76, 119, 132, 141, 146,
160, 174v, 179, 216, 233, 261, 282,
311
Lachgas 266
Markt/prijs 161, 194
Oogsten/slingeren 278
Reizen/reisverbod 20, 23, 38, 49, 69
79v, 92, 94, 113v, 122, 127, 130v,
148, 186, 191
Roverij/lokken 12, 119, 121, 172
Verenigen, versterken 39, 51, 75, 119,
128, 142, 150, 179, 184, 201v, 235,
265
Voeren 10, 21, 39, 49, 75, 77, 113, 119,
141, 150, 172, 175, 178v, 184, 191,
204, 217
Winterzit 9, 12, 21, 23, 37, 39, 49, 74,
112v, 119, 121, 128, 141, 155, 161,
172v, 192
Zwormen/Kunst-, 10, 15, 20, 39, 41, 46,
50v, 77, 107v, 119, 141, 145, 148,
150v, 154v, 157v, 171v, 185, 191v,
248, 252, 299

ONDERWIJS, DEMONSTRATIE, VOORLICHTING

Comm. Onderwijs 26, 193, 254
Comm. Voorl. Publiciteit 26, 95, 97, 193
Cursussen 26, 30, 61, 101, 193, 222,
304
Geslaagden 222, 287
Leraar bijenteelt 193
Propaganda, voorlichting 4, 19, 94, 286,
324
Televisie 264, 316

ORGANISATIES, INSTITUTEN

Adviesgr. Vegetatiebeheer 70
AID 25, 73, 131
Andere imkersb. 26, 161, 328
Apimondia 47
Bijenteeltinst. Beieren 273
CAD/Ambrosiushoeve 4, 25v, 49v, 72v,
91, 95v, 107v, 114, 125, 127, 130v,
146, 151, 156, 160, 162, 173, 191v,
204, 236, 286, 303, 310, 334
COPA 96, 130
EEG 50, 96, 163
FAO 35, 186
IBRA 19, 175
ICBB 51, 114, 175
INRA 175, 178
Landb. Hogeschool 53, 70, 129, 163
Ministerie, Parlement 26, 70v, 94, 96,
130, 146, 159, 162, 175, 193
Plantenziektek. Dienst 25, 71, 79, 95v,
130, 192v
Rijksd. IJsselm. Polders 20v, 41, 51, 69,
71v, 83v, 95, 114, 130v, 172
Rijks Kwal. Inst. L. & T. Prod. 73
RU Utrecht 27, 131v
Unesco 175
WHO 35

PERSONALIA

Faber, W.F. 27
Forster, dr. K.A. 172
Geskes, R.H. 162

Gouda, S.J. 100
Jansen, C.E. 52
Louters, D. 288
Maillie, C. 293, 299
Muntjewerf, drs. P.C. 162
Sommeijer, dr. M.J. 27
Toornisma, P.D. 260
Wesdorp, ir. J. 309

PRODUCTEN

Apitherapie 45, 213
Bladhoning 69, 160
Etiket, flacon 15
Gif, allergie 15, 40v, 172, 213
Honing, nectar 35, 38v, 45, 72v, 76,
83v, 107v, 114v, 119v, 141, 143v,
148v, 160, 174v, 179, 181
Keuring, markt, tentoonstelling 29,
60, 164, 220, 301
Koninginnegelei, voedersap 43, 45
Mede 187
Oogst, opbrengst, verkoop 20, 39, 41,
47, 51, 80, 96, 121, 125, 132, 142,
148, 151, 153v, 172, 174v, 178v,
189v, 255
Propolis 41, 45, 213
Raat, kunst-, 75, 93, 109, 113, 128, 139,
147v, 156, 158v, 174v, 179, 181,
213
Suiker 53, 84v, 97, 128, 130, 159, 161,
163, 191v
Stuifmeel, bestuiving 5v, 15, 42, 45, 51,
60, 65v, 98, 113v, 120, 123, 125, 143,
145v, 150, 152, 159, 163, 173, 175,
192, 271, 275
Was, kaars, 60, 75, 93, 115, 159, 174,
187, 191

RAS/SOORTEN

Algemeen 50v, 154
Angelloze bijen 27
Behangersbij 178
Buckfast 14, 111
Carnica 51, 131, 154, 189
Cerana 177
Dorsata 176
Florea 176
Ligustica 174, 178
Mellifera 51, 177
Solitaire bijen 4, 176v
Trigona 42
Wespen 207
Zwarte bij 111, 131, 154, 174, 192

TEELT/SELECTIE

Alg./Commissie 26, 53, 97, 131, 142,
147, 153, 155, 157v, 172, 178, 184,
188, 192
Bevr. Stations/Schier 26, 92, 94, 97,
131, 153v, 157, 188, 191
Erfelijkheid 37, 190
Heterosis 190
Inteelt 131, 154, 190, 203
Kruising 190
Mozaïekbijen 36
Waddeneil. 50v, 92, 94, 131, 153,
189

V.B.B.N.

Adressen 28v, 129, bijvoegsel
nov. nummer
Afdelingen, sub-verenigingen, groepen
4, 25, 28, 60, 68v, 71, 88, 96v, 100v,
132, 145, 160, 162, 164, 172, 175,
193v, 223, 246
Algemeen 4, 9, 19, 25, 53v, 98, 129,
327
Alg. Vergadering 59, 95v, 146, 161
Bibliotheek, Archief 52, 129, 164
Bijenhuis, -tuin 4, 24, 26, 53v, 59, 73,
93, 97, 128, 161, 335
Commissies 53, 98
Ereleden 162
Hoofdbest., D.B. 26v, 29, 52v, 71, 94,
96, 100, 146, 162, 192, 221, 303,
335
Jaarversl., begroting 26, 53, 55, 98
Leden, quorum 4, 26, 53, 94, 98, 161,
163
Maandschrift, redactie 4, 53, 73, 96,
293, 308
Nationale Imkerdag 100, 193, 220, 267,
303
Onderscheidingen 26, 52, 100
Personeel 4, 53v, 98, nov. nummer
Statuten, Alg. Reglement 53, 96, 98,
162
Verzekering 53, 97

VOLK, BIJ

Alg. ontwikkeling 120, 128, 145, 150,
153, 155, 158, 173v, 178, 185
Anatomie, onderzoek 116, 131
Angel, steken 114, 123, 149, 172, 174,
180
Bijefilter 160
Broed/cellen 15, 21, 36, 41, 49v, 72,
75, 107v, 116, 119, 128, 142, 145,
147, 150v, 154, 172v, 174v, 178v,
184v, 191
Dar 108v, 128, 155v, 172, 174, 184,
188v
Gedrag, aanpassing 41, 112, 150, 189
Geur, feromoon 8v, 185, 190
Kleurenzien 152
Klimaat 36, 83v, 90, 112, 124, 141,
153v, 183v, 190
Koningin 15, 36, 39, 75, 107v, 113,
119v, 128, 139, 141v, 147, 150, 155v,
158v, 171v, 179, 184v, 189v, 211,
321
Leeftijd, levensduur, sterfte 71v, 107,
112, 119, 128, 145, 177
Magnetisme, electriciteit 41, 123, 139,
277
Oriëntatie, dans, 41v, 72, 114, 145,
176v, 183v
Temp., ventilatie, condensatie 10, 14,
36, 75, 93, 107, 113, 119, 128, 178,
185, 191
Tong, kaken, antennes 5v
Vervliegen 201
Vleugels, vliegen 6v, 41
Volkssterkte 39, 49, 51, 75, 112v, 119v,
127, 141, 147, 150v, 155, 161, 179,
185
Voortplanting, bevruchting 36, 50, 142,
155, 159, 174, 184, 190v
Water 13v, 112v, 174, 186

WONING, MATERIALEN

Alg. 18, 187, 194
Glas, observatiekast 43, 164
Kast 10, 12, 39, 52, 77, 147v, 174v,
186, 277
Klotzbeute, buis 21, 156
Korf 1, 15, 38, 43v, 141v, 147, 174v,
179
Kunststof 41, 43, 153
Reiswagen 81
Stal, veldstal 1, 11, 15, 21, 47, 120,
137, 147, 164, 172, 178
Stroflechten 19, 29, 164
Toplattenkast 279
Vlieggat, uitlaat 10, 12, 19, 23, 38, 148,
179

ZIEKTEN, INSECTICIDEN, PARASieten

Acarapis 14, 35, 50, 92, 94, 114, 121,
192, 239v
Alg. 12, 91, 120v, 154v, 172, 192
Amoebeziekte 51
Bacteriën, virussen 15
Bestrijding, preventie 4, 11, 14, 22v, 35,
50v, 73, 92v, 107v, 114, 121, 157,
221
Doodshoofdv�inder 320
Bestr. middelen, bespuiting 12, 20, 25,
35v, 38, 50v, 71, 88, 95, 116, 160,
175, 178, 192, 235
Kalkbroed 108, 320
Medicamenten, geneesmethoden, 14,
35, 50v, 93, 107v, 114v, 128, 158v
Nosema 14, 49, 51, 93, 128
Roer, 75
Stuifmeelmijt 93
Tropilaelaps, 42
Varroa 4, 11, 14, 18, 22v, 35, 37, 42, 50,
79, 83, 92, 94, 96, 107v, 114, 121,
128, 131, 146, 150, 153, 155v, 161,
163, 192v, 210v, 229v, 242, 250v,
274, 281, 302, 316v, 326
Verdwijnziekte 112, 121
Wasmot 93, 172, 191, 233
ZBT's, adressen 29, nov. nummer
ZBT's comm. 92, 325

VAKATURE ALGEMEEN SECRETARIS/ PENNINGMEESTER V.B.B.N.

Aangezien onze algemeen secretaris/
penningmeester mevrouw Rive de wens
heeft te kennen gegeven haar dienstverband
te beëindigen, roept het Hoofdbestuur
geëdigden voor deze functie op.

Tot het takenpakket van de secretaris/
penningmeester behoort:

- leiding geven aan het secretariaat van de
Vereniging en verzorgen van de
verenigingscorrespondentie
- toezicht houden op en bewaken van de
financiën, opstellen begroting e.d.
- voorbereiding en verslaglegging van
vergaderingen D.B., H.B. en
Alg. ledenvergadering
- onderhouden van contacten met leden en
sub-verenigingen
- geregelde inbreng in het maandblad als
assistent-redakteur
- representatie van de Vereniging waar het
D.B. dit noodzakelijk acht.

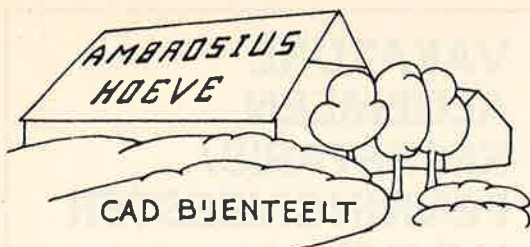
De functie is part-time (ca. 28 uur per week)
waaronder ook enkele avonden en
zaterdagen.

Een grote mate van zelfstandigheid en het
bezit van organisatorische kwaliteiten zijn
vereist. Bekendheid met de imkerij strekt tot
aanbeveling.

Wij denken aan iemand met een HBO-
opleiding of daaraan gelijk te stellen ervaring.
Minimum leeftijd 30 jaar.

Salaris nader overeen te komen.

Belangstellenden kunnen hun schriftelijke
sollicitaties vóór 10 januari a.s. richten aan
het secretariaat van de V.B.B.N.,
Grintweg 273, 6704 AP Wageningen.

TIPS VOOR DECEMBER 1984

- Vogels kunnen soms flink wat bijen naar buiten lokken om deze te verorberen. Als dit het geval is kunnen deze op afstand gehouden worden door het aanbrengen van een net.
- Imkeren leer je niet in één jaar. Gebruik deze periode om je verder te bekwalen in de imkerij door vakboeken en vaktijdschriften te lezen en door lezingen te bezoeken. Speciaal de ontwikkelingen op het gebied van de Varroa vragen de nodige aandacht.
- Bestudeer kritisch aan de hand van uw kastkaarten de gevolgde bedrijfsmethode. Waren op het moment van de dracht uw volken op voldoende sterkte?
Het weer is niet altijd de reden voor een slechte honingopbrengst. Bekijk wat er volgend jaar beter gedaan kan worden.
- Hoe vaak zijn de bijenvolken in het afgelopen jaar geopend? Iedere behandeling van het bijenvolk geeft kans op het verongelukken van de koningin en verlies aan honingopbrengst. Kan dit volgend jaar beperkt worden door beoordeling van het gedrag van het volk aan het vlieggat of een eenvoudiger bedrijfsmethode?
- Wordt volgend jaar het aantal volken uitgebreid of verminderd? Maak plannen hoe dit uitgevoerd kan worden. Breng hiervoor het benodigde kastmateriaal in orde.
Gebruik bij het schilderen van de kasten een verfsoort die onschadelijk is voor bijen.
- Een eerste voorwaarde om het aantal volken uit te breiden is de aanwezigheid van drachtmogelijkheden. Is dit niet het geval dan kan men beter niet uitbreiden om de "spoeling" niet te dun te maken.
- Heeft u al eens een financieel kostplaatje gemaakt hoeveel het imkeren u kost?

Hebt u uw contributie al betaald?
U bespaart de penningmeester en de ledenadministratie in het Bijenhuis veel werk door deze tijdig te voldoen.

*Henk is een groot
liefhebber van het bijenhouden;
dat heeft zo zijn consequenties.*

H.W. LIGTENBERG
1984

Als er feest is in het Winterswijkse bij de familie Ligtenberg vanwege 25 jaren huwelijkse trouw, dan wordt een feestgids samengesteld. Op de omslag komt mevrouw Ligtenberg te staan en de rest spreekt voor zich.

Het is wel laat maar we feliciteren u nog van harte! (Red.)

imkers agenda

15 december	Stichtse Prov. Imkermiddag in "Brouwershof" te Veenendaal
27 december	Bijeenkomst voor de voorzitters van de regionale Ziektebestrijdingsteams L.H. Wageningen
19 januari 1985	SYMPOSIUM Varroabestrijdend imkeren Universiteitscentrum De Uithof te Utrecht
26 januari	Koninginneteeltdag te Utrecht
30 maart 1985	Algemene Vergadering: De Reehorst Ede.

VERVOERSVERBOD BIJEN IN DE GEMEENTE VAALS PER 1-1-1985 OPGEHEVEN

Sinds maanden is er weer tijd voor deze rubriek. Het waarnemend redakteurschap en het samenstellen van de informatiegids in het novembernummer was hier debet aan.

Vooral nu de laatste jaren in verband met bezuinigingen het secretariaat en het kantoor van de afdeling Handel nog maar beperkt zijn denken wij dat deze gids in een behoefte zal voorzien. Mocht u aanvullingen hebben, wensen voor de volgende editie of praktische adviezen dan horen wij deze graag van u.

Tuin

De tuin naast het Bijenhuis, die ruim tien jaar een braakliggend terrein was heeft dit jaar voor het eerst gebloeid. Vele bezoekers, imkers en niet-imkers hebben er rondgekeken en hebben bijen, hommels en andere insecten op de drachtplanten aan het werk gezien.

Vrijwilligers, Hanneke, Bert, Jan en Ton hebben er veel tijd en energie in gestoken om ervan te maken wat het nu is. In het voorjaar zullen wij een oproep in het Groentje plaatsen voor wat hulp van leden op bijvoorbeeld een zaterdag in maart.

Bijenhuisexpositie

In de expositie ontvingen wij dit jaar ruim 2.000 bezoekers waaronder veel groepen waren. Hoewel een en ander nog lang niet volmaakt is, was men toch enthousiast over het gebodene, dit werd vooral veroorzaakt door de inspirerende rondleidingen van onze leden Schroeder, Evenboer, Merkens, van Rooyen en Willems.

Subsidies voor de aankoop van divers materiaal zijn aangevraagd bij het Anjerfonds en het Prins Bernhardfonds. Het blijft natuurlijk wel de vraag of wij ook iets zullen ontvangen.

Daar een film-projector (16 mm) en dia-apparatuur prioriteit nummer één is wil ik langs deze weg vragen of u nog een goed tweedehands of gratis exemplaar voor ons weet. Ook zouden wij graag in contact komen met een lid, die bekwaam is in het werken met vloeibare hars, vooral voor het insmelten van kleine objecten.

Voorts blijft ons verzoek om oud imkergerei van kracht, want alleen met z'n allen kunnen wij een representatieve expositie maken.

T.R.

In het kader van het nieuwe beleid bijenziekten, zoals gepubliceerd in het voorjaar 1984, is er tot op heden slechts één vervoersverbod geweest. Dit betrof de gemeente Vaals, waarbinnen een geval van Acarapis werd gekonstateerd (zie persbericht n. 254 van het Ministerie van Landbouw en Visserij). Konform de regels is het gehele gebied in kwestie bemonsterd en er werden géén nieuwe gevallen gevonden.

Door middel van deze mededeling kan ik daarom ook bevestigen dat per 1-1-1985 het vervoersverbod in de gemeente Vaals wordt opgeheven.

De Consulente in algemene dienst
voor de Bijenteelt,
dr. ir. C. van Heemert

HOOFDPUNTEN UIT DE HOOFDBESTUURSVER- GADERING D.D. 8 NOVEMBER J.L.

Aanwezig: J.J. Speelziek (voorz.), mw. J.G. Brus-
sen, W.J. Faber, J. Fluyt S.J. Gouda, A.H. Hartman,
G. Henseler, C.E. Jansen, G.E. Kleinmeyer, J. Krab-
benborg, W. de Lange, A. van Lavieren, E. Meyberg,
C. Pater Jzn., mw. T.E.A. Rive, Th. Weyman. Als
toehoorder: dhr. Wesdorp.

Afwezig: G. Bruls

De beleidsvisie "V.B.B.N. in de toekomst" van dhr. Pater wordt uitvoerig besproken; werk op het secretariaat, functioneren van de commissies en de hoogte van de contributie komen aan de orde. De concept richtlijnen voor de redactiecommissie worden na enkele kleine wijzigingen goedgekeurd. De redactie bestaat uit een redakteur, welke wordt terzijde gestaan door twee assistent-redacteuren, waarvan een de secretaris van de V.B.B.N. is. Stukken welke het beleid raken zullen worden voorgelegd aan het D.B.

Voorts komen ter sprake: pre-adviezen voor de Alg. Vergadering, de Koninginneteeltcommissie, medefinanciering en vestigingsplaats van de Ambrosius-hoeve, de voorlopige financiële resultaten van de vereniging en toepassing van ether bij de bestrijding van Varroa. Besloten wordt dat dhr. Faber als voorzitter van de ziektebestrijdingscommissie van de V.B.B.N. namens het Hoofdbestuur een brief zal zenden aan directeur en bestuur van de Ambrosius-hoeve, waarin wordt aangedrongen op onderzoek en gebruik van ether op korte termijn.

onderwijs demonstratie voorlichting

BEGINNERSCURSUSSEN:

afd. Enschede opgeven bij: mevr. A. van 't Land,
de Sav. Lohmanlaan 46, 7522 AR
Enschede, ☎ 053-353393.

afd. Driebergen opgeven bij: dhr. J. Dommerholt,
K. Doormanlaan 17, 3941 WL Doorn,
☎ 03430-14820.

BIJENTEELT VOOR GEVORDERDEN:

afd. Enschede opgave: zie boven
afd. Amstelland opgeven bij: dhr. H.S. Kooy,
Watercirkel 125, Amstelveen,
☎ 020-452285.

CURSUSSEN KONINGINNETEELT:

Cursus Koninginneteelt op Schier

Tijdens het teeltprogramma 1985 is er van 8-22 juni voor een beperkt aantal imkers gelegenheid een cursus koninginneteelt te volgen op Schiermonnikoog. Naast de theoretische en praktische lessen, die 2 uur per dag zullen omvatten, is het mogelijk extra praktijkervaring op te doen door mee te helpen aan het teeltprogramma en andere werkzaamheden op de bijenstand.

Van de deelnemers wordt verwacht dat zij ruime ervaring hebben in de bijenteelt. De kosten van de cursus bedragen f 75,-, exclusief verblijfskosten. Docenten zijn A. de Smidt en H.H.W. Velthuis. Nadere inlichtingen bij A. de Smidt, ☎ 05178-5238. Toelating in volgorde van aanmelding.

afd. Driebergen-
Doorn: de cursus wordt gegeven door dhr. Trip
opgeven bij: Dhr. J. Dommerholt,
K. Doormanlaan 17, 3941 WL Doorn,
☎ 03430-14820.

DRACHTPLANTENCURSUSSEN:

afd. Enschede opgave: zie boven
afd. Velp e.o. informatie en opgave bij een der be-
stuursleden.

CURSUSSEN KORFVLECHTEN:

afd. Enschede opgave zie boven
afd. Ugchelen aanmelden bij: dhr. J. Klos, Jacht-
laan 153, 7313 CX Apeldoorn,
☎ 055-557161

STICHTSE PROVINCIALE IMKERMIDDAG dit jaar te VEENDENDAAL op 15 december

De jaarlijkse Stichtse IMKERMIDDAG wordt dit jaar gehouden te Veenendaal waarbij als organisatoren optreden de afd. Veenendaal en het H.B. lid voor Utrecht. Ditmaal geen honingkeuring maar wel 2 sprekers over belangrijke onderwerpen. De heer J. Vlaming spreekt aan de hand van een diaserie over 20 jaar beroepsimkerij in Californië. Hij is nu hobbyimker. De Stichtse Koninginneteelt Studiegroep vertelt het een en ander over de opzet, werkwijze en de toekomstplannen voor de komende jaren. Een en ander toegelicht met ervaringen en de daarbij gebruikte materialen en hulpmiddelen. Tot slot zal dhr. C. Pater Jzn. zijn visie geven op recente ontwikkelingen in de imkerij en organisatie daarvan in Nederland. Deze middag die voor alle imkers ook buiten de provincie Utrecht toegankelijk is wordt gehouden in "Brouwershof" in Veenendaal, Brouwerstraat 12. De aanvang is om 13.30 uur, de toegang is gratis en er is in de directe omgeving voldoende parkeergelegenheid.

C.P.

KONINGINNETEELTDAG 1985

Ook in dit winterseizoen wil de koninginneteeltcommissie weer een landelijke dag organiseren gewijd aan de problemen van koninginneteelt en selectie. Als hoofdspreker is uitgenodigd Dr. Robin Moritz van het Institut für Bienenkunde te Oberursel bij Frankfurt, met als onderwerp: de theoretische en praktische mogelijkheden van selectie. De lezing wordt in het nederlands gehouden. Datum: 26 januari 1985; plaats: Utrecht. Een nadere aankondiging volgt in het jaarinummer.

Woensdag 12 december organiseert afd. Enschede 'n Heide-avond. Sprekers zijn: Jan ten Hoopen van het Overijssels Landschap ("Heidebeheer") en Jan van de Eynde ("Imkeren op de hei"). Lezingen met dia's. Natuurhistorisch Museum, Enschede. Aanvang 20.00 uur.

**Het Bijenhuis: secretariaat en winkel zijn
gesloten tussen kerstmis en nieuwjaar.**

WIJ GEDENKEN

Na bijna 65 jaar lid van onze vereniging te zijn geweest overleed ons lid de heer **Johan Hölischer** op de leeftijd van 85 jaar. Veel werk heeft hij verzet met de correctheid die hem eigen was. Hij zal nog lang in onze herinnering blijven.

Bestuur en leden
afd. Nw. Schoonebeek

Op 16-5-1984 overleed op 88 jarige leeftijd onze collega-imker Johannes Gerardus **Hermanus Schepers** Wij wensen zijn familie veel sterkte toe om dit verlies te dragen.

Bestuur en leden
afd. Nw. Schoonebeek

Met grote verslagenheid geven wij kennis van het plotseling overlijden van onze zeer gewaardeerde voorzitter **Berend Westerhof**, op de leeftijd van 76 jaar. Hij was een stuwende kracht in onze afdeling. Wij wensen zijn vrouw en kinderen de troost en de kracht dit verlies te kunnen dragen.

Bestuur en leden
afd. Oudleuzen e.o.

Met het overlijden op 23 oktober van **Gerrit Bosman**, oud 86 jaar, heeft onze afdeling een lid van het eerste uur verloren. Wij zullen hem blijven gedenken als een trouw lid en een imker in hart en nieren. Graag betuigen wij zijn nabestaanden ons medeleven met het verlies.

Bestuur en leden
afd. Velp e.o.

Op 6 november overleed de heer **Toon de Jongh**, op de leeftijd van 77 jaar. Hij was 47 jaar lang een toegewijd imker en zat vele jaren in het bestuur. De laatste jaren vielen hem zwaar. Wij wensen de nabestaanden veel kracht toe dit verlies te dragen.

Bestuur en leden
afd. Gorinchem

SIGNIFICANT NEW PUBLICATIONS

DIRECTORY OF IMPORTANT WORLD HONEY SOURCES
price including postage DF122/£27.50

THE IMPACT OF PEST MANAGEMENT ON BEES
AND POLLINATION

price including postage DF70/£15.00
Postgiro/CCP Account Number 29 179 4408
details available from :

International Bee Research Association,
Hill House, Gerrards Cross, Bucks SL9 0NR, England.

VOORKOM NOSEMA, DOOR FUMIDIL-B.

Dit kost bij het Bijenhuis geen f 29,75,
ook geen f 24,50 maar f 19,75.

Te bestellen bij: Bijenhuis
Grintweg 273, 6704 AP Wageningen
Telefoon 08370 - 22733.

SPEURBIJTJES

Opgave schriftelijk. Tarief: 20 woorden f 7,50, elk woord meer 35 cent; te voldoen bij vooruitbetaling door storting op giro 846801 t.n.v. VBBN Wageningen. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud.

Mandala "Het leven der Bijen I", (zie voorplaat Groentje nr. 10), KLEUREN (wens)KAART om Uw nieuwjaarswensen over te brengen. Per 5 stuks (incl. envelop) f 15,-, overmaken op giro nr. 4207697 t.n.v. P.D. Torensma, nr. 31, 8832 KC Huins.

TE KOOP: zuivere nederlandse heidehoning in emmers van 14 kg. B. Slotboom, Holterweg 9, Rekken gem. Eibergen. ☎ 05453-443 (na 18.00 uur).

GEVRAAGD: boeken, tijdschriften, brochures etc. over FRUITTEELT (ook buitenlandse). H. Philippens, Postbus 722, 3800 AS Amersfoort.

TE KOOP: nieuwe observatiekast, met aan beide kanten glas, tegen elk aannemelijk bod. Inlichtingen: Beatrixschool, Buren, ☎ 03447-1263.

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

A.W. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63,
6361 GL NUTH (Limburg)

Kan U alles leveren voor de bijenteelt.
Prijslst op aanvraag, gratis toegezonden.

☎ 045-243183 Nuth of
☎ 045-252408 Brunssum.

Tevens bieden wij te koop aan:

**BUCKFAST Produktie-koninginnen en
CARNICA Produktie-koninginnen.**

Stammen af van in Nederland gekweekte koninginnen door kunstmatige inseminatie.

BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN., JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **weder-verkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

Verzamelbanden

voor 2 jaargangen van het Groentje.

Maak er een gewoonte van om Uw Groentje (het zit boordevol informatie) overzichtelijk op te bergen. Tot 15 januari 1985 voor een speciale prijs
f 15,95.

Nieuw

Verjaardagskalender

een pracht kalender met tekeningen van Elsbeth Braspenning en bijenlimericks van Dr. L. v.d. Does, heel mooi om zelf te hebben of kado te doen, per st. **f 9,75.**

Let op!

**van 22 dec t/m 1 jan. 1985
is het Bijenhuis gesloten.**

Na 1 jan zijn we er weer met raad en daad.
Dinsd./vrijd. 9.00 tot 18.00 uur.
Zaterdag 9.00 tot 13.00 uur.

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Telefoon 08370-22733.

Nieuw

Sandoz B 401

Eindelijk een middel om Uw kostbare uitgebouwde ramen daadwerkelijk te beschermen tegen wasmot.

Inhoud voldoende voor $\pm$ 120 ramen.
Per flacon **f 12.50.**

IJsazijn 99% Azijnzuur,
voor ontsmetten van kastonderdelen en ramen.
Doodt Nosemasporen en ook wasmot.

Inhoud voldoende voor $\pm$ 50 ramen.
Per flacon 200 ml **f 4.50.**

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen.

B401®

120 ML

Werkzame stof:
Bacillus thuringiensis
Toelatingsnummer: 8963 N

verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, ☎ 05164-439.
Open di, vr, middag, zat, morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, ☎ 05982-1455.
Open dagelijks, behalve vr., na 12 u.

Depot Onstwedde:

H. Bessembinder, Wessinghuizenweg 18, 9591 VJ Onstwedde, ☎ 05991-1226.

Depot Assen

J.H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, ☎ 05920-17162.

Depot Klaas Geerts:

Middenwolderweg 2, 7951 EC Staphorst, ☎ 05225-1693; ma. gesloten.

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, ☎ 05499-3040.

Depot Enschede:

A.M. Spit, Stermlandeweg 21, 7548 BV Boekelo, ☎ 05428-2703. Open ma, wo, do 16-19 u., zat. 9-12 u. en na tel. afspr.

Depot Reggedal:

H. J. Haanepin, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, ☎ 05470-5576.

Depot afd. Gorsse:

G.J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorsse, ☎ 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dvardsdijk 6, 7025 CR Halle, ☎ 05736-479.

Depot Winterswijk:

M.J. Grevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk, ☎ 05435-239.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, ☎ 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaeppmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, ☎ 03412-54037.

Depot Apeldoorn:

J. Kwak, Prinsenveld 15, 7317 BA Apeldoorn, ☎ 055-216461. Open do, vr 18-20 u. en na tel. afspr.

Depot Twello:

Novaco Welkoop, Iordensweg 79, 7391 KD Twello, ☎ 05712-1762.

Depot Boerenbond Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, ☎ 080-777793.

Depot West-Betuwe:

Imkerij „Lingebij“, Mw. C.E.A. Meissen-Zuiderwijk, Lingedijk 84, 4196 HC Tricht, ☎ 03455-2438.

Depot Bommelerwaard:

E. Versteeg, 'De kleine tuinier', Polstraat 21, 4261 BP Wijk en Aalburg, ☎ 04164-1475.

Depot Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 23, 3981 HD Bunnik, ☎ 03405-61742.

Depot West-Friesland:

Klaas Verlaet, Ganker 11, 1654 JH Benningbroek/Nibbixwoud, ☎ 02297-2325

Depot Noord-Holland:

H.S. Homburg, Velserdunweg 165, 1971 ZB IJmuiden, ☎ 02550-21530. Open dagelijks van 13-16 u. en na tel. afspr., do. gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, ☎ 010-183123, na tel. afspr.

Depot Gouda:

C. Bos, 3e Tochtweg 6, 2841 LM Moordrecht, ☎ 01802-1227, na tel. afspr.

Depot afd. Dordrecht:

W.A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht, ☎ 078-171216.

Depot „Pronmelsluis“ afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v.d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerve, ☎ 01110-4821.

Depot Walcheren:

Bisschopsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, ☎ 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet, ☎ 01171-1458.

K. J. Wolfert, Pr. Mauritsstraat 21, 4571 HB Axel, ☎ 01155-2720.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, ☎ 04997-2096.